

Openbare ruimte in conditie

Integrale Visie Openbare Ruimte
Gemeente Steenwijkerland

Openbare ruimte in conditie

Integrale Visie Openbare Ruimte
Gemeente Steenwijkerland

Vastgesteld door de gemeenteraad
18 december 2007

A X i S

Voorwoord

We wonen en werken in een prachtige gemeente. Daar zijn we het allemaal wel over eens. We zijn ook best trots op ons gebied, al lopen we hiermee niet te koop. We verschillen echter wel 'ns van mening als we praten over het beheer en onderhoud van onze werk- en leefomgeving; de één houdt van gladgeschoren gazons, terwijl de ander hier en daar een brandnetel tolereert. Ook zijn we in de loop van de tijd de openbare ruimte anders gaan gebruiken. Ontwerpen van lang geleden voldoen niet meer aan de eisen van de huidige gebruiker, waardoor verrommeling op de loer ligt.

Situaties die ervoor zorgen dat iedereen een mening heeft over de inrichting, het beheer en onderhoud – dus kortom over de kwaliteit - van de openbare ruimte. En dat is ook goed; het is het bewijs van betrokkenheid bij de eigen leefomgeving. Juist die betrokkenheid is in mijn ogen een groot goed. Het is noodzakelijk om het bijzondere gebied waarin we met z'n allen wonen, werken en recreëren in stand te houden en de unieke karaktereigenschappen aan de toekomst door te geven. Ik ben dan ook erg blij met het integrale karakter van deze visie op de openbare ruimte van de gemeente Steenwijkerland. Integraal omdat het ingaat op ontwerp, inrichting, beheer én onderhoud. Integraal omdat het alle aspecten van de openbare ruimte beschrijft. En vooral ook integraal in de zin van met z'n allen, intern en extern.

Deze visie gaat uit van gedifferentieerd ontwerpen, inrichten, beheren en onderhouden vanuit het principe dat alle openbare ruimte schoon, heel en veilig is, maar waarin sommige hotspots extra kwaliteit verdienen. Welke plekken dit zijn en wat dan die extra kwaliteit inhoudt, daarvoor worden in dit stuk de kaders aangegeven. Over het 'hoe' worden vervolgstappen voorgesteld.

Met de vaststelling van dit stuk hebben we de 'a' uitgesproken. Om onze ambities waar te maken moet we ook 'b' zeggen. Oftewel, we moeten dit stuk niet alleen lezen; we moeten er ook naar handelen en we moeten elkaar erop aan kunnen spreken. Het betekent dat iedereen die zich met nieuwe plannen en herontwikkeling van bestaande situaties bezighoudt zich bewust moet zijn van het belang van een goede openbare ruimte en zich hard maakt voor een openbare ruimte in goede conditie, op de korte én op de lange termijn. Binnen het management en op de werkvloer. Intern en extern.

Samen met u zet ik me graag in voor een aantrekkelijke, veilige en schone openbare ruimte van Steenwijkerland waarin inwoner, recreant, bezoeker, werknemer en investeerder zich thuis en welkom voelt.

Peter van der Terp

wethouder Openbare Werken
gemeente Steenwijkerland

Inhoud

Voorwoord / 5

Leeswijzer / 7

Hoofdstuk 1 Op weg naar kwaliteit / 8

Hoofdstuk 2 De openbare ruimte in Steenwijkerland / 12

Hoofdstuk 3 Een optimale openbare ruimte / 22

Hoofdstuk 4 Uitgangspunten voor de uitvoering / 44

Bijlage Beleid en beheer openbare ruimte / 50

Verantwoording / 52

Leeswijzer

Opbouw van de visie

Hoofdstuk 1 beschrijft het doel van deze visie en geeft aan hoe de gemeente met het begrip kwaliteit in de openbare ruimte wil omgaan.

In hoofdstuk 2 zijn de uitgangspunten voor de visie uitgewerkt. Hier staat de identiteit van Steenwijkerland centraal. Hoe deze identiteit tot uiting komt in de verschillende delen van de gemeente is het handvat voor de gebiedsindeling voor deze visie. Een analyse van het functioneren van de openbare ruimte plaatst het gebruik van de ruimte, en daarmee de gebruiker, centraal.

Hoofdstuk 3 bevat de beleidskaders op twee niveaus. Het hoofdstuk start met beleidsuitgangspunten die overal van toepassing zijn. Vervolgens wordt er gekeken naar de deelgebieden, waarbij onderscheid is gemaakt naar type gebruiksruimte. Per deelgebied is het wensbeeld voor de openbare ruimte aangegeven. Daarna zijn de beleidsuitgangspunten uitgewerkt om te komen tot realisering van dit wensbeeld.

Hoofdstuk 4 geeft de uitgangspunten voor de implementatie van deze visie. Daarin komt aan de orde hoe de visie gebruikt kan worden bij het maken van plannen voor de openbare ruimte, hoe de uitvoering kan worden georganiseerd met alle spelers in het veld, evenals financiële aspecten. Dit hoofdstuk besluit met de vervolgstappen die nodig zijn om van kaderstelling naar daadwerkelijke uitvoering te komen.

De visie in het dagelijks gebruik

Deze visie heeft een functie als handboek en toetsingskader in de dagelijkse praktijk. Dit geldt voor alle ingrepen in de openbare ruimte; nieuwe ontwikkelingen, plannen, projecten, én relatief kleine ingrepen die vanuit het beheer worden geïnitieerd. De visie is géén standaard receptenboek. De visie biedt ondersteuning, stuurt de gebruiker en stimuleert tot nadenken over de openbare ruimte op die bepaalde plaats. Het doorlopen van de visie is het begin van iedere ingreep of actie; daarmee is het programma van eisen voor de openbare ruimte ingevuld.

Begin bij de vijf **identiteitskenmerken die Steenwijkerland wil doorgeven (paragraaf 2.1.2)**. Ga na in welke hoedanigheid deze voor komen en welke eisen ze stellen aan de ingreep en aan dit deel van de openbare ruimte.

Maak de **keuze van de deelgebieden (paragraaf 2.3)**. In welk deelgebied speelt de ingreep. Zijn er soms meer deelgebieden van toepassing? Wat ligt er in de nabije omgeving?

Ga vervolgens na **hoe de openbare ruimte functioneert (paragraaf 2.4)** op die plek. Wat is het gewenste gebruik nu en mogelijk in de toekomst. Voor welke gebruikers richten wij in en beheren wij, op een duurzame manier? En 'wij', is dat alleen de gemeente of spelen samenwerkingpartners, bewoners en ondernemers ook een rol?

Sta stil bij de algemene uitgangspunten die de **kwaliteit, identiteit en karakteristiek versterken (paragraaf 3.2)**. Ga na hoe deze uitgangspunten in het project uitgewerkt kunnen worden. Wellicht zijn er meerdere mogelijkheden.

Loop tenslotte de **wensbeelden en uitgangspunten (paragrafen 3.3 t/m 3.7)** voor het betreffende deelgebied (of meerdere deelgebieden) door. Deze delen attenderen de gebruiker van de visie op alle aspecten van de openbare ruimte. Het gaat er om te kiezen en te motiveren of en hoe het betreffende beleidsuitgangspunt voor deze ingreep uitwerking krijgt.

1 Op weg naar kwaliteit

Dit hoofdstuk beschrijft drie doelen voor de openbare ruimte van Steenwijkerland:

- ▶ kwaliteit in de openbare ruimte
- ▶ een visie voor de toekomst
- ▶ een integrale benadering van de openbare ruimte

Vervolgens is aangegeven wat de gebruiker van deze visie kan verwachten.

1.1 Kwaliteit in de openbare ruimte

De gemeente Steenwijkerland heeft ambities, groeit en is nooit 'af'. Dit geldt zeker ook voor de openbare ruimte. De inrichting en het onderhoud van die openbare ruimte moet aansluiten bij het gewenste gebruik. Gebruik verandert omdat inwoners en bezoekers door de tijd heen andere eisen stellen. Door nieuwe plannen of herstructurering komt er ook 'nieuwe' openbare ruimte bij. Deze ruimte moet voldoen aan de eisen van deze tijd en van de komende jaren en is dus duurzaam ingericht. Duurzame inrichting betekent duurzaam beheer en onderhoud met een vooraf vastgelegde kwaliteit.

Tegelijkertijd zijn grote delen van Steenwijkerland af! De waardevolle natuurgebieden (Weerribben en Wieden), karakteristieke historische kernen en hoge landschappelijke kwaliteiten, heel divers en goed toegankelijk, maken dat je je Steenwijkerland herinnert. Als inwoner blijf je er graag, als bezoeker kom je terug. Dit zijn de dragers van de identiteit van Steenwijkerland.

De gemeente wil de kwaliteit van de openbare ruimte verbeteren. Openbare ruimte is in eerste instantie het publieke domein, het grondgebied van de gemeente, met alles wat zich daarin bevindt:

- ▶ wegen, pleinen, fiets- en wandelpaden
- ▶ groenvoorzieningen, bermen en water
- ▶ ondergrondse infrastructuur
- ▶ verlichting, straatmeubilair, bebording
- ▶ speelvoorzieningen, beeldende kunst

Kwaliteit gaat over de plaatsing van deze onderdelen van de openbare ruimte bij elkaar, de maat en de verhoudingen en de details daarin. Bij elkaar maakt dit dat de openbare ruimte goed 'voelt'.

De kwaliteit van de openbare ruimte wordt eveneens bepaald door de begrenzing ervan. De grens bepaalt mede het beeld. In de steden en kernen zijn dit meestal de gebouwen. Om de belevingswaarde van de openbare ruimte te duiden betreft deze visie de gevelwanden en privé-terreinen en tuinen er bij. In het buitengebied is de 'begrenzing' divers: de weidsheid van het gebied, de bomenrijen, de blik op de kern- of stadtrand, verspreide boerderijen of recreatieve voorzieningen. Hier is maar heel beperkt sprake van een publiek domein. Het gaat om de kwaliteit van de hele ruimte.

1.2 Visie voor de toekomst

De identiteit van Steenwijkerland is het vertrekpunt voor de visie. Deze identiteit is terug te vinden in de cultuurhistorie, het landschap, de huidige streekeigen karakteristieken van steden en dorpen en geeft de gemeente haar kwaliteiten. Die verscheidenheid en streekeigen kenmerken wil de gemeente doortrekken naar de toekomst. De identiteit is de basis voor toekomstige ontwikkelingen. Die ontwikkelingen zijn duurzaam. Beeldkwaliteit, gebruikskwaliteit, technische kwaliteit en beheerbaarheid scoren hoog: "Wat Steenwijkerland maakt, kan een hele tijd mee".

1.3 Integrale benadering

Deze visie is integraal in twee opzichten en wel:

- ▶ integraal in wát de gemeente wil bereiken. Alle onderdelen van de openbare ruimte hebben een plaats in deze visie. Op plan- en projectniveau vindt altijd een afweging plaats welke onderdelen van de openbare ruimte op die plaats het zwaarste wegen. De visie geeft de beleidskaders voor ontwerp, inrichting en beheer, maar is daarmee géén standaard receptenboek.
- ▶ integraal in hóe de gemeente kwaliteit wil bereiken. Ontwerp, inrichting en beheer van de openbare ruimte hebben een gelijkwaardige plaats in het beleid. Wat ontworpen wordt, moet ook beheerd kunnen worden. Omgekeerd moet het beheer het in stand houden van de kwaliteit kunnen garanderen. Om dit principe te borgen is een integrale manier van werken in de gemeentelijke organisatie nodig, evenals samenwerking met andere gebruikers.

Door de openbare ruimte breed op te vatten raakt deze visie ander beleid en instrumenten van de gemeente, waaronder de Toekomstvisie, Welstandsnota, de Woonvisie, bestemmingsplannen, het Landschapsontwikkelingsplan en de Beleidsnota Groen. Deze integrale visie verwijst naar deze beleidsdocumenten en legt de verbanden ertussen. Het is niet aan de orde welk beleid prevaleert; kwaliteit wordt bereikt door de integrale benadering en door van daaruit keuzes te maken.

Deze visie zet de kwaliteit van de openbare ruimte centraal. Ontwerpen doe je vanuit de openbare ruimte, dat is een belangrijk uitgangspunt voor deze visie. De inrichting van de openbare ruimte mag nooit het sluitstuk van een ontwerp of een plan zijn. Daar zijn goede redenen voor: de kwaliteit van de openbare ruimte bepaalt de woon- en leefomgeving en geeft de toegevoegde economische waarde aan een gebied.

De beleidskaders dienen om vooraf het gesprek mogelijk te maken met iedereen die plannen heeft met de openbare ruimte: de gemeente zelf, bewoners, bedrijven, woningbouwcorporaties, terreinbeheerders en investeerders. Zo legt de gemeente helder haar kwaliteitseisen neer. Op onderdelen zal de gemeente helder beleidskaders verder uitwerken.

Op project- en planniveau worden de kaders ingevuld met de specifieke kwaliteit die nodig is op die plaats: maatwerk. Dit geldt eveneens voor het onderhoud. De kaders bieden weliswaar ruimte voor die nadere invulling, maar zijn daarmee niet vrijblijvend. De gemeenteraad heeft de kaders vastgesteld en kan daar –gemotiveerd– van afwijken.

De visie beslaat een periode van 20 jaar. Om ervoor te zorgen dat de integrale visie op de openbare ruimte geen star instrument is, vindt periodiek een evaluatie plaats.

1.4 Wat kan de gebruiker verwachten?

Deze visie bevat de beleidskaders voor de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte van Steenwijkerland in alle facetten. De visie dient als kwaliteitskader voor het ontwikkelen van goede plannen die óók haalbaar zijn. In de bestaande openbare ruimte kan niet alles in één keer worden aangepast aan de visie. Dat hoeft ook niet. Want er zijn grote delen van de gemeente die de gewenste kwaliteit hebben. Door het juiste onderhoudsniveau moet deze kwaliteit gewaarborgd blijven. Waar de openbare ruimte niet aan de gewenste kwaliteit voldoet, ontwikkelt de gemeente gefaseerd plannen voor de verbetering ervan. Dit gebeurt in samenspraak met de bewoners en andere gebruikers. Zo'n traject beslaat meerdere jaren, waarin afstemming met regulier onderhoud en herstructurering plaatsvindt.

2 De openbare ruimte in Steenwijkerland

In dit hoofdstuk zijn de uitgangspunten voor de visie uitgewerkt:

- ▶ allereerst staat de identiteit van Steenwijkerland centraal (paragraaf 2.1). Die identiteit is de basis voor toekomstige ontwikkelingen
- ▶ vervolgens is een korte karakteristiek van de gemeente gegeven, waarin een aantal toekomstige ontwikkelingen is geduid (paragraaf 2.2)
- ▶ hoe de identiteit tot uiting komt in de verschillende delen van de gemeente, is het handvat voor de gebiedsindeling voor deze visie (paragraaf 2.3)
- ▶ een analyse van het functioneren van de openbare ruimte plaatst het gebruik van de ruimte, en daarmee de gebruiker, centraal (paragraaf 2.4).

2.1 Eén identiteit, veel gezichten

2.1.1 Identiteit: een blik in de spiegel

Je identiteit maakt je tot wat je bent. Het is wat je in je hebt en je is meegegeven door je voorouders. Je draagt het bij je en geeft het op jouw beurt ook weer door. Anderen herkennen je er aan, zelf herken je hem soms niet eens. In het geval van Steenwijkerland komt men zelfs van ver om die identiteit te bewonderen. Een identiteit om trots op te zijn.

Heeft een zo groot en divers gebied als Steenwijkerland wel één identiteit? In oppervlakte behorend bij de tien grootste gemeenten van Nederland, liggend op zand, veen en klei, variërend in hoogte van + 20m NAP tot - 2m NAP, uitgestrekte water- en moerasgebieden (Weerribben en Wieden), met meer dan dertig kernen die sterk in grootte verschillen, ontstaan uit meerdere kleine gemeenten met ieder hun eigen bestuursstijl: veel gezichten, dat is zeker.

Het vraagt enig doorzettingsvermogen om door die veelheid van gezichten heen die ene identiteit te ontwaren. De identiteit zit in het enorme doorzettingsvermogen waarmee Steenwijkerland is gemaakt tot wat het vandaag de dag is. Het doorzettingsvermogen waarmee vroegere bewoners hun omgeving te lijf zijn gegaan met niet veel meer dan een spa, een ploeg, een beugel, een boot en een fuik. Zo schiepen zij eeuwenlang hun omgeving. Met wat hun arbeid opbracht én hun omgeving aan materialen produceerde, bouwden zij hun huizen en schuren en verfraaiden zij hun erven. Zij leidden een sober en doelmatig bestaan dat tot de dag van vandaag in alle hoeken van Steenwijkerland zijn stempel drukt. Die soberheid maakt dat bijzondere plekken, gebouwen en kernen kunnen stralen. Die stralende punten zijn de natuurgebieden, de oude nederzettingen én de stadjes waar het echte geld werd verdiend en uitgegeven.

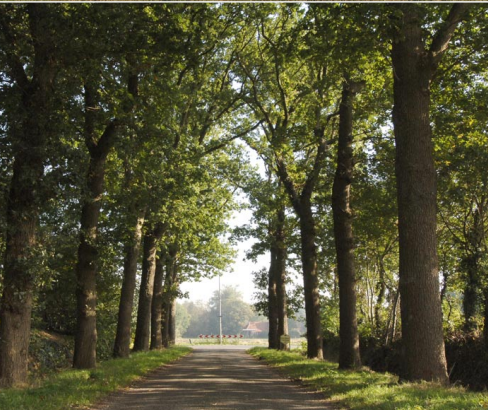
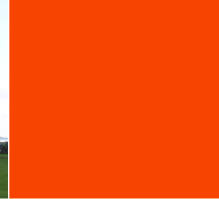
De bewoners van de veelal kleine gemeenschappen met hun geïsoleerde ligging waren op zichzelf en hun burens aangewezen. Dat leidde tot een bijzondere verbondenheid. Die verbondenheid is nog zichtbaar in de vele dorpshuizen en bewonersoverleggen die de gemeente telt. Die levenshouding heeft ook een keerzijde. Veel gebeurde op eigen erf, individueel: men hield immers de eigen broek op.

De kleine gemeenten werden op dezelfde sobere wijze bestierd. Het gevolg was dat de buitenruimte - die van iedereen was - bij tijd en wijle achterbleef in aandacht en kwaliteit. Men had wel andere prioriteiten. Dat was niet erg zolang het tempo van de ontwikkelingen laag bleef. Bovendien: beperkte ingrepen leidden ook nooit tot grote missers. Het maakte ook dat men zich meer met de eigen woonomgeving verbonden voelde dan met Steenwijkerland als geheel.

Met de mechanisatie in de landbouw, de inpoldering van de Zuiderzee en de verbetering van de waterhuishouding veranderde het karakter van grote delen van het gebied. De schaal van het gebied vergrootte, de bereikbaarheid nam toe. Tegelijkertijd zijn grote delen van het gebied onveranderd gebleven. Zij konden ongestoord uitgroeien tot de belangrijkste wetlands van Europa. Zo kwamen de nazaten van de toerist als nieuwe bronnen van inkomsten. De nazaten van hen die met zoveel inspanning een gebied hebben gemaakt om trots op te zijn, verdienen nu hun boterham met wat de toerist er ter ontspanning uitgeeft. Die komt genieten van zoveel prachtige eenvoud en verscheidenheid.

De economische ontwikkelingen gingen na de Tweede Wereldoorlog in versneld tempo door. Daarmee nam ook het ruimtelijk effect van die ontwikkelingen toe. Dat heeft geleid tot plekken die wellicht te sober, te doelmatig zijn ingericht en te weinig aandacht hebben gekregen. Die plekken doen afbreuk aan Steenwijkerland. Zoiets geef je liever niet door.

2.1.2 Welke eigenschappen geeft Steenwijkerland door?

Je identiteit behoud je zonder behoudzuchtig te zijn: Steenwijkerland staat niet stil in de tijd. Toch weten wij wat ons gevormd heeft, wat wij willen doorgeven. Wat goed is, moet zo blijven. Wat Steenwijkerland wil doorgeven aan de toekomst berust op vijf pijlers:

- ▶ kleinschalig met grote verscheidenheid
- ▶ weids en waterrijk
- ▶ sociaal veilig
- ▶ duurzaam, doelmatig én stralend
- ▶ uitnodigend, goed bereikbaar en helder

Kleinschalig met grote verscheidenheid

Steenwijkerland koestert beide aspecten. Kleinschaligheid komt tot uitdrukking in de gebouwde omgeving: kleine kernen, buurtschappen, lintdorpen. De kleinschaligheid is doorgetrokken naar nieuwe woonwijken en relatief kleine uitbreidingen. Dit betekent niet dat elke (kleine) kern dezelfde voorzieningen, bedrijventerreinen e.d. moet hebben: kleinschaligheid is niet gelijk aan versnippering.

De kernen en steden zijn verscheiden, al delen ze vaak dezelfde kenmerken: aan water gebonden, dorpen op het zand, de kerktoren wijst de weg. De karakteristiek van elke stad en ieder dorp is gekoppeld aan het onderliggende landschap, het landgebruik en het water.

Behoud van dat karakter staat voorop bij ontwikkelingen in de toekomst. Dat verschilt per deel van de gemeente:

- ▶ in het natte gebied allereerst het water. Daarnaast bepalen bijvoorbeeld streekeigen elementen als rieten daken met hun geknikte vorm en het gebruik van lokaal materiaal het beeld,
- ▶ in oudere dorpen geven de waardevolle cultuurhistorische elementen in de openbare ruimte richting aan nieuwe ontwikkelingen. Het is een uitdaging de karakteristiek van elk

dorp te behouden en door te trekken naar de toekomst zonder historiserend te zijn. Het ruimtebeslag door infrastructuur past bij de maat en schaal van de kleine kern, de cultuurhistorisch waardevolle stadskernen zijn eveneens duidelijk herkenbaar. Het materiaalgebruik van verharding en elementen in de openbare ruimte sluit aan op de historische kenmerken: gebakken of natuurlijk, sober, met een juiste kleurstelling, relatief weinig groen, de aanwezige bomen monumentaal op de juiste plekken.

Weids en waterrijk

Het unieke grote waterrijke gebied domineert. Daaraan complementair zijn de vergezichten in het agrarisch gebied. Er is ruimte om de steden en dorpen heen: zij zijn niet aan elkaar gegroeid. Hun karakteristieke contouren wijzen de weg. De relatie met landschap en natuur is overal aanwezig. Overgangen doen natuurlijk aan: er is geen sprake van verrommeling, schijnoplossingen of wegmoffelen. Lijnen in het landschap zijn zichtbaar door de begeleidende beplanting. Losse boerderijen zijn gemarkeerd met groen. Water zorgt in alle opzichten voor verbinding.

Sociaal veilig

De openbare ruimte wordt graag gebruikt: niet alleen om te passeren, ook om te verblijven en te ontmoeten. Dit geldt voor alle bevolkingsgroepen en alle leeftijden, voor inwoners en bezoekers van de gemeente. Elke stad, wijk en kern kent wel één of meerdere ontmoetingsplekken. De zorg voor sociale veiligheid komt tot uitdrukking in zorgvuldige plaatsing van groen en verlichting. Inwoners vullen deze veiligheid verder in door hun medeverantwoordelijkheid voor goed gebruik van de openbare ruimte. De gemeente biedt hen de mogelijkheden daarvoor.

Duurzaam, sober, doelmatig én stralend

Steenwijkerland hoedt zich voor overdadige opsmuk. De charme is gelegen in de eenvoud en verscheidenheid van het gebied. Steenwijkerland kiest er voor die combinatie te handhaven. Anders zou het gebied de aantrekkingskracht verliezen. Bij alle veranderingen houdt de gemeente zich voor: overdaad schaadt!

Doelmatigheid komt tot uitdrukking in de manier waarop de openbare ruimte wordt gebruikt, ingericht, beheerd en onderhouden: multifunctioneel waar dat kan, toegesneden op één functie waar dat moet. Hiermee draagt de gemeente bij aan het voorkomen van versnippering en verrommeling. Zij zoekt daarvoor het gesprek met andere eigenaren en gebruikers.

In zo'n setting stralen de bijzondere plekken, de nederzettingen en oude kernen daadwerkelijk. Steenwijkerland is trots op haar ontstaansgeschiedenis en durft het goede te laten zien van wat er is bereikt. Wat zich heeft bewezen, geeft Steenwijkerland graag door aan de toekomst.

Uitnodigend, goed bereikbaar en helder

De bezoeker onthoudt Steenwijkerland aan duidelijke entrees die het gebied afbakenen, aan de wegen, paden en vaarroutes door het gebied. Hij kan er zijn weg vinden. De infrastructuur is toegesneden op zijn middel van vervoer. Openbare voorzieningen zijn herkenbaar. Het zijn er ook precies genoeg.

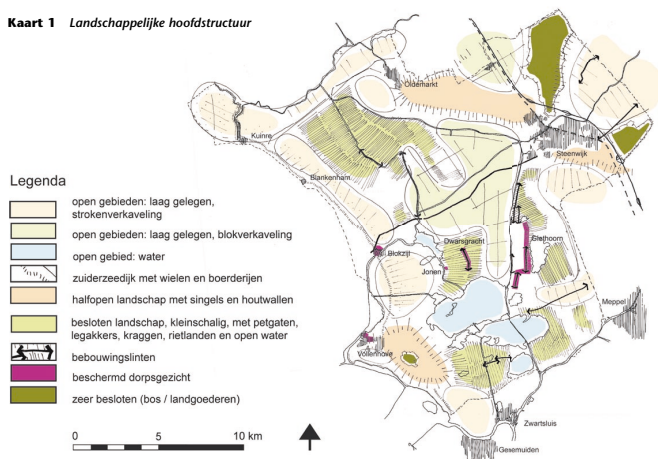

2.2 Karakteristiek

2.2.1 De onderlegger

Water, bodem en de mens vormen samen de onderlegger van de identiteit van Steenwijkerland. De gemeente ligt op de overgang van de hoge Drentse zandgronden naar de voormalige Zuiderzeekust. De geologie van de ondergrond bepaalt de ontstaanswijze van het gebied. In de doorlatende zandlagen in het lage middengebied komt het water aan de oppervlakte dat op het Drents Plateau infiltreert. Aan de westkant wordt Steenwijkerland begrensd door de voormalige Zuiderzee. Daar ligt het land ook weer hoger: het hoge land van Vollenhove. In het lage midden stagneerde het water millennia lang en vormde zich een aanzienlijk veengebied. Door menselijk ingrijpen kreeg het gebied langzaam aan een ander karakter. Plaatselijke ontveningen leidden tot het open water

Kaart 1 Landschappelijke hoofdstructuur

of het rietland van Weerribben en De Wieden, wetlands met een internationale betekenis. Ontginning en ontwatering maakten andere gebieden geschikt voor de landbouw. Langs de Zuiderzeekust zorgden dijken voor een betere veiligheid. Het landschap varieert nu van grote, open, lage gebieden tot sterk besloten 'hoge' gebieden. Over het geheel genomen is de totaalindruk van het gebied meer nat dan droog. Op kaart 1 is de landschappelijke hoofdstructuur aangegeven..

2.2.2 Steden en kernen

De gemeente kent van oudsher drie steden: Steenwijk, Vollenhove en Blokzijl. Het water heeft ook zijn invloed gehad op hun ontstaanswijze. Vollenhove was een belangrijke haven- en vissersplaats aan de Zuiderzee. Ook de ontwatering van het gebied heeft ruime tijd via Vollenhove verlopen. Steenwijk had een

strategische ligging op de overgang van hoog naar laag en ontwikkelde zich als vestingstad. Het water in de stadsgracht herinnert nog altijd aan die functie. Blokzijl is ontstaan als de voorhaven en vesting aan het Steenwijkerdiep, de verbinding met het achterland.

De vele bezoekers associëren Giethoorn van alle nederzettingen wellicht het meest met water: het vaardorp is dé toeristische trekpleister van de gemeente en geniet internationale bekendheid. Oldemark ligt nabij de verbinding Weerribben-Friese meren. Het is de derde kern in de gemeente en heeft een belangrijke verzorgingsfunctie. Oldemark is in eenzelfde tijd ontstaan als de drie steden, maar heeft zich ontwikkeld: er is eerder sprake van een verdicht lint dan van een stad.

In totaal telt Steenwijkerland meer dan dertig bewoningskernen. In alle kernen is de relatie met de ontstaansgeschiedenis nog herkenbaar aanwezig. De kernen zijn op een enkele uitzondering na, niet met elkaar vergroeid. In iedere kern is sprake van bedrijvigheid, gesitueerd op bedrijventerreinen of verspreid in de kern. In de dorpen en buurtschappen betreft dit vooral ondernemingen met een lokale betekenis.

Van de drie steden is Steenwijk uitgegroeid tot de stad met de verzorgingsfunctie in de gemeente en de regio. Steenwijk is dan ook het meest verstedelijkt, heeft flinke uitbreidingswijken en bedrijventerreinen. De stad is duidelijk de poort tot het gebied met zijn ligging aan de A32 en de spoorlijn. Steenwijk heeft een unieke ligging te midden van drie Nationale parken. Water is ook hier het verbindende element.

2.2.3 Landelijk gebied

Het landelijk gebied heeft verschillende functies: werken, natuur, recreatie, wonen, water. Deze functies zijn in delen van de gemeente verweven. Elders is er sprake van scheiding, met name door de concentratie van grote natuurgebieden. De relatie met de landschappelijke onderlegger is overal voelbaar.

Kenmerkend voor Steenwijkerland is dat de particuliere beplantingen op veel plaatsen het landschap dragen. Zowel de water- als de landrecreant vindt naast de drie recreatieve trekpleisters De Wieden, Weerribben en Giethoorn een grote verscheidenheid aan voorzieningen in het landelijk gebied. Het gaat om verbindingen (vaarwegen, fietspaden), routes en plaatselijke voorzieningen.

De overgang tussen de kernen en het landelijk gebied kan

natuurlijk zijn en vloeiend verlopen, soms is deze abrupt. Dan zou je overal in Nederland kunnen zijn. De ontwikkeling van de verblifsrecreatie staat op sommige plekken in scherp contrast met het omringende landschap. Hetzelfde geldt voor de druk vanuit de recreatie op de natuurgebieden. De melkveehouderij bepaalt het agrarisch landschap.

2.2.4 Ontwikkelingen

De gemeente biedt alle voorwaarden voor hoogwaardig wonen en leven, hoogwaardig recreëren en hoogwaardige natuur. Werken en de bijbehorende bedrijventerreinen zijn gericht op de lokale en regionale werkgelegenheid.

De Woonvisie (2007) geeft aan dat uitbreiding van woningen de komende jaren plaatsvindt in Oldemark, Vollenhove en Steenwijk. Voor de langere termijn blijft de stedelijke groei in Steenwijk en directe omgeving geconcentreerd (Toekomstvisie 2007: Waterwijkerland, Stedelijk Steenwijk). Het contrast tussen de sterke woon- en werkstad en een krachtig platteland wordt zo benadrukt.

De uitvoering van het Strategisch Groen Project Noordwest Overijssel gaat gepaard met grote functieveranderingen in het landelijk gebied. Aanzienlijke oppervlakten landbouwgrond krijgen de bestemming natuur. Op verschillende plekken worden terreinen ingericht voor de recreatie. Recreatief medegebruik van het landelijk gebied wordt gestimuleerd.

De vorming van het Nationale park Weerribben Wieden bewaakt als het ware de kroonjuwelen van Steenwijkerland. Daardoor kunnen recreatie en toerisme ook in de toekomst de motor achter veel ontwikkelingen blijven. In andere delen van het landelijk gebied geeft de landbouw de toon aan. Tegen de natuurgebieden aan richten agrarische bedrijven zich meer en meer op nieuwe mengvormen: landbouw met recreatie of met beheer en onderhoud van het landschap. In het centrale middengebied van Steenwijkerland zijn nieuwe ontwikkelingen voorzien die wonen, recreatie en natuur moeten verbinden.

Het Gemeentelijk Waterplan (2007) voorziet de komende jaren aanzienlijke investeringen in waterkwantiteit en waterkwaliteit.

2.3 Deelgebieden

De integrale visie Openbare Ruimte deelt Steenwijkerland op in gebieden waarvoor dezelfde kwaliteitseisen voor de openbare ruimte gelden. Samen vormen de deelgebieden de gehele gemeente:

- ▶ de centra van de historische steden Steenwijk, Vollenhove en Blokzijl. Dit zijn gebieden met hoge stedelijke bebauwingsdichtheden en stedelijke ontstaanswijze
- ▶ de kernen en buurtschappen. Dit zijn gebieden met relatief lage bebauwingsdichtheden
- ▶ de woonwijken
- ▶ de bedrijventerreinen

2.3.1 Opdelen in samenhang

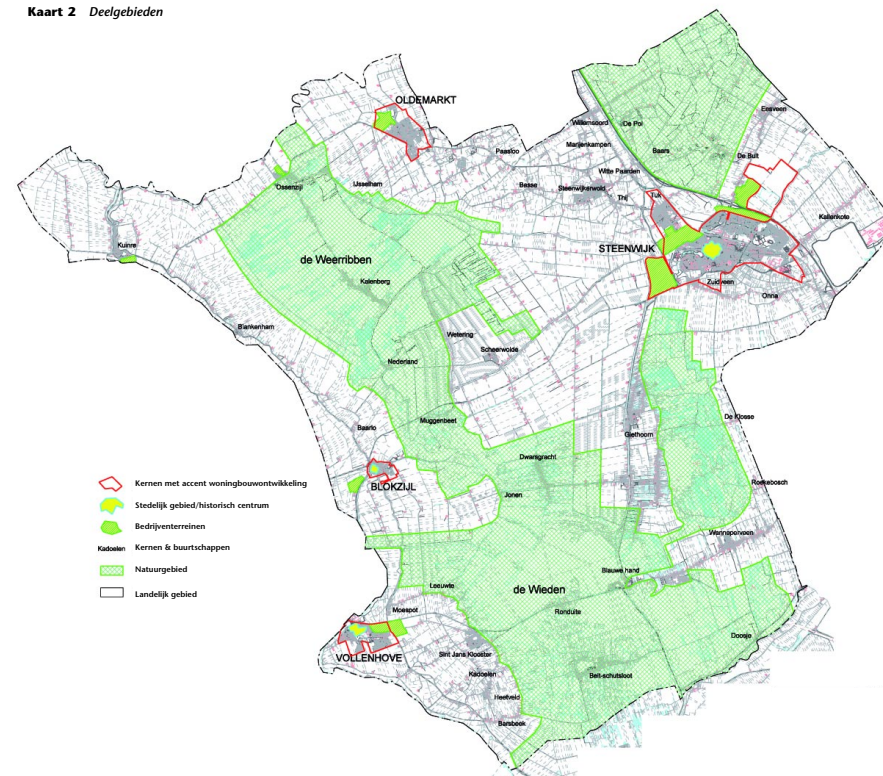
Waarom zou je Steenwijkerland opdelen in deelgebieden als het begrip 'kwaliteit' overal van toepassing is? Doe je zo wel recht aan de samenhang? En waarom juist deze indeling? Heeft niet iedere plek zijn eigen kwaliteit?

Het begrip 'kwaliteit van de openbare ruimte' is inderdaad overal van toepassing. Maar je kunt niet overal met dezelfde maat meten. En inderdaad, iedere plek heeft zijn eigen kwaliteit. Maar als je daarvoor ook een maat zou ontwikkelen, dan zou je een oneindig aantal maten krijgen. Dat is niet werkbaar en getuigt van weinig gevoel voor de werkelijkheid.

De indeling in deelgebieden helpt om het beleid te formuleren dat toepasbaar, praktisch en uitvoerbaar is. Deelgebieden moeten onderling voldoende verschillen om beleid te formuleren dat ook voldoende onderscheidend is. En natuurlijk is er beleid dat op heel Steenwijkerland van toepassing is. Dat beleid bewaakt de samenhang. Daarbij horen begrippen als bereikbaarheid en toegankelijkheid, sociale veiligheid en onderhoudsniveau.

Tot slot, het formuleren van beleid voor deelgebieden betekent niet dat de gemeente streeft naar eenvormigheid. Integendeel: de vertaling van de visie in ontwerpen, inrichtingsplannen en beheerplannen geeft uiteindelijk aan hoe de openbare ruimte in die kern, die wijk of dat deel van de gemeente eruit ziet.

Kaart 2 Deelgebieden

2.3.2 De deelgebieden en hun karakteristiek

De kenmerken die de deelgebieden onderscheiden zijn:

- ▶ de functie
- ▶ de intensiteit van het gebruik
- ▶ de oorsprong.

Het toepassen van deze kenmerken op Steenwijkerland leidt tot de volgende deelgebieden (kaart 2):

▶ De centra van de steden Steenwijk, Vollenhove en Blokzijl.

Dit zijn gebieden met een hoge, stedelijke verdichting van historische oorsprong. Wonen, werken en verzorging zijn verweven. De omvang van de steden verschilt sterk evenals het beeld en de beleving van de openbare ruimte. Zij hebben het herkenbare historische beeld van het centrum gemeenschappelijk. Dit historische beeld blijft gewaarborgd en wordt waar mogelijk nog versterkt in de toekomst. Er wordt uiterst zorgvuldig met de centra omgesprongen. Dit laat onverlet dat de openbare ruimte is ingericht volgens de eisen die wij in deze tijd stellen aan levendige steden, met voorzieningen en aantrekkingskracht voor bewoners én bezoekers.

▶ **Alle overige kernen behoren tot de categorie 'kernen en buurtschappen'.** Zij hebben óf een lagere dichtheid óf zijn niet van stedelijke oorsprong. De kernen verschillen sterk in omvang. Zij hebben gemeenschappelijk dat wonen, werken en voorzieningen naast elkaar en door elkaar voorkomen. De grenzen in een dorp dat gestaig is gegroeid zijn vaak niet met 'een schaarste' te knippen. Woonbuurten en bedrijvigheid liggen tegen het centrum aan. Kleine woonwijken zijn in de loop van de jaren daar weer omheen gebouwd, al dan niet in fasen. Het geheel levert een verscheidenheid in bouwstijlen, kavelgroottes, verkavelingspatronen en de openbare ruimte op. Het gewenste beeld van de openbare ruimte wordt bepaald door de karakteristiek van de kern, de streekeigenheid, eenheid en herkenbaarheid. Bij ingrepen in de openbare ruimte is er sprake van een afweging: sluit de betreffende locatie aan bij de karakteristiek van de kern of is er sprake van een woonwijk(je) of bedrijventerrein met een sterk eigen gezicht?

▶ **Woonwijken en woonbuurten zijn er eveneens in soorten en maten.** Zij zijn vanaf het einde van de 19^e eeuw planmatig ontwikkeld. Het uitgangspunt voor deze visie is dat deze wijken een gevarieerd aanbod hebben met woningen voor alle leeftijdscategorieën. De openbare ruimte is daarop afgestemd. Er zijn uitzonderingen mogelijk: juist in kleinere kernen kan het

wenselijk zijn dat het woningbestand is of wordt uitgebreid voor slechts één bepaalde doelgroep, bijvoorbeeld senioren of starters. In zo'n situatie is het zinvol de inrichting van de openbare ruimte op die doelgroep af te stemmen. Met andere woorden: het blijft maatwerk om het gewenste gebruik op de functie en de gebruiker af te stemmen.

- ▶ **De bedrijventerreinen richten zich primair op ondernemingen.** Hoofdzakelijk zijn hier bedrijfsgebouwen aanwezig, maar het komt ook voor dat bij de bedrijven woonhuizen zijn geplaatst. Op enkele terreinen is de combinatie wonen-werken aangewezen. De bedrijventerreinen zijn over het algemeen sober en doelmatig ingericht. De overgangen tussen de terreinen en het aanliggende gebied zijn op veel plaatsen abrupt. Er is weinig aandacht voor groen binnen de terreinen.
- ▶ **De verweving van functies in het landelijk gebied is zo groot dat het zinvol is dit als een geheel te beschouwen.** Hier is het overgrote deel van de zichtbare ruimte niet openbaar. De invloed van de gemeente lijkt op het eerste gezicht gering. Door die beperkte eigen ruimte zorgvuldig in te richten en te beheren in lijn met de identiteit, geeft Steenwijkerland het goede voorbeeld. Zij stimuleert de overige eigenaren dit goede voorbeeld te volgen. Het landelijk gebied is immers dé grote trekker voor Steenwijkerland.

2.4 Hoe functioneert de openbare ruimte?

Deze visie openbare ruimte redeneert consequent vanuit het gebruik van die openbare ruimte. Niet per se het huidige gebruik: het gewenste gebruik. Als de functies van een gebied bekend zijn, zijn de wensen voor het gebruik daarvan af te leiden. Bij een specifiek gebruik horen specifieke eisen:

- ▶ een bepaald ontwerp,
- ▶ een bepaalde inrichting,
- ▶ bepaald beheer en onderhoud.

2.4.1 Denken over wisselwerking

Tussen functie en gebruik van een gebied zit een wisselwerking. Als het gebruik verandert kan het zijn dat de inrichting van de openbare ruimte niet meer voldoet: het gebied verliest zijn gebruikswaarde en uiteindelijk zijn functie. Neem als voorbeeld een kinderspeelplaats in een buurt met weinig jonge kinderen. De

speelplaats wordt gebruikt om honden uit te laten én als hangleek voor de oudere jeugd. Kleine kinderen mijden zo'n plek vanaf dat moment. De gemeente concludeert dat er niet meer wordt gespeeld en vermindert het onderhoud en vervanging. De plek verliest vervolgens zijn functie geheel, de gemeente ruimt de speelplaats op. De wijk krijgt op z'n best een groene plek of extra parkeerterrein terug.

Als de functies van een gebied veranderen, heeft dit gevolgen voor het gebruik van de openbare ruimte en daarmee voor de inrichting en het beheer ervan. Bij alle veranderingen vraagt de gemeente zich af wat dit voor het gebruik van de openbare ruimte betekent. De gevolgen van een fysieke verandering in een gebied strekt zich verder uit dan de grenzen van het project. Neem als voorbeeld de bouw van een verzorgingshuis in een woonwijk ('wonen voor alle doelgroepen'). 'Verzorgen' vraagt om aandacht voor parkeervoorzieningen, verlaagde trottoirs, oversteekplaatsen, verkeersgeleiding en wegprofiel, bankjes, siergroen en dergelijke.

Een goed ontwerp van de openbare ruimte is robuust, 'kan wat hebben' en is derhalve duurzaam. Dit houdt een bepaalde maat en schaalgrootte in en vraagt om specifiek materiaalgebruik. Een goed ontwerp nodigt uit tot het gewenste gebruik. Hiermee stuurt de gemeente.

Een goed ontwerp is:

- ▶ integraal
- ▶ maakbaar
- ▶ beheerbaar.

Dat betekent dat Steenwijkerland precies met die kwaliteit ontwerpt die op die plaats gewenst is. Niet lager, maar ook niet hoger. Het betekent ook dat het beheer en onderhoud van meet af aan in het planproces meedoen. Alleen zo kunnen de ambities van het oorspronkelijk ontwerp duurzaam overeind blijven omdat de lasten van het beheer en onderhoud zijn ingecalculleerd en ook in de toekomst dragelijk blijven. Steenwijkerland wil dat de uiteindelijke gebruikers van de openbare ruimte tevreden zijn, nu en in de toekomst.

2.4.2 Het beeld en de inrichtingsprincipes

Dezelfde inrichtingsprincipes voor de openbare ruimte leveren andere beelden in de verschillende delen van de gemeente. Dit komt door de grote verscheidenheid tussen de kernen en deelgebieden. Die verscheidenheid, identiteit en streekeigen kenmerken wil de gemeente doortrekken naar de toekomst. Bovendien hebben verschillende delen van de gemeente verschillende functies. De inrichting en het beheer van de openbare ruimte is een afgeleide van die functie en het daarbij gewenste gebruik van de ruimte.

Een derde oorzaak van verschillen in het beeld heeft te maken met ontwikkelingstempo. Een langzaam gegroeid centrum heeft van nature een afwisselend beeld, terwijl het beeld van een woonwijk veel eenduidiger is door de korte bouwperiode.

Steenwijkerland heeft als uitgestrekte gemeente weinig geld per m² te besteden. De omloopnelheid van revitalisering en herstructurering is derhalve laag. Alleen een duurzame inrichting kan voor voldoende kwaliteit zorgen.

2.4.3 Gebruik en gebruiker centraal

Als gebruik centraal staat, staat daarmee de gebruiker centraal: bewoners, bedrijven en ondernemers, instellingen en bezoekers. Het gebruik is toegespeden op hun eisen. Dat wil niet zeggen dat de eisen van ieder individu de maat zijn. De openbare ruimte is van ons allemaal; de één heeft er niet meer rechten dan de ander. Het is aan de gemeente de kwaliteitslat op de juiste hoogte te leggen.

De benadering vanuit de gebruikers stelt eisen aan de communicatie en participatie. Dat begint met het uitdragen van een heldere visie:

- ▶ voorop staat de uitspraak dat wat goed is, ook goed moet blijven
- ▶ het vaststellen van eisen en randvoorwaarden voor ontwerp, inrichting, beheer en onderhoud én het handhaven komt daarna
- ▶ waar bewoners, grondeigenaren en gebruikers actief kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de openbare ruimte daagt de gemeente hen uit tot actieve deelname en samenwerking. De gemeente geeft vooraf aan wat de ruimte is voor die deelname.

3 Een optimale openbare ruimte

3.1 Openbare ruimte op maat

Dit hoofdstuk beschrijft in woord en beeld de kwaliteit die de gemeente nastreeft: “Als wij in Steenwijkerland over kwaliteit van de openbare ruimte praten, dan bedoelen wij dat”.

Een aantal uitgangspunten is opgenomen als algemeen beleid dat voor het hele gemeentelijk grondgebied geldt (paragraaf 3.2). Het zijn beleidsuitgangspunten die heel voor de hand liggend lijken. Desalniettemin zijn zij hier genoemd omdat deze kaders uitgangspunt zijn voor het versterken van de kwaliteit, identiteit en karakteristiek.

Per deelgebied is vervolgens het wensbeeld beschreven (paragraaf 3.3 tot en met 3.7). Daarbij is het functioneren van de openbare ruimte als ingang gekozen. Het wensbeeld is beschreven vanuit de volgende systematiek:

- ▶ de **gebruiker** staat centraal
- ▶ daaruit is het gewenste **gebruik** van de openbare ruimte afgeleid
- ▶ de onderdelen van de openbare ruimte moeten in **samenhang** worden beschouwd
- ▶ specifieke **aandachtspunten** per deelgebied completeren het wensbeeld.

Aansluitend zijn per deelgebied de beleidsuitgangspunten voor ontwerp en inrichting en voor beheer en onderhoud van het wensbeeld afgeleid. Deze beleidsuitgangspunten kunnen voor meerdere deelgebieden gelden en zijn dan ook bij de betreffende paragrafen opgenomen. Dit levert op plaatsen herhaling op. Voor deze systematiek is gekozen omdat hiermee de verschillende paragrafen zelfstandig toepasbaar zijn.

Bij meerdere uitgangspunten is een verwijzing opgenomen naar andere (sectorale) beleidsdocumenten. Deze documenten zijn opgenomen in de bijlage. Hiermee krijgen deze onderdelen van de visie een handboekfunctie.

In dit hoofdstuk zijn referentiebeelden opgenomen. Deze geven een beeld van de kwaliteit die de gemeente nastreeft.

3.2 Versterken van kwaliteit, identiteit en karakteristiek: algemene uitgangspunten

Toegankelijk: een gastvrije openbare ruimte

De openbare ruimte is toegankelijk en veilig voor bewoners en bezoekers van alle leeftijden en mensen met een beperking. Dit uit zich in een doordachte inrichting: deze 'stuurt' de verschillende gebruikers als vanzelf naar hun deel van de openbare ruimte. Door de verharding en materiaalgebruik is er duidelijkheid voor het verkeer. Tot het gebruik van obstakels, paaltjes en afzettingen wordt in uiterste noodzaak overgegaan als dit voor de veiligheid is vereist. Hoogteverschillen die dienen om verkeersdeelnemers te 'scheiden' zijn eveneens bewust toegepast en altijd op logische plekken gemakkelijk passeerbaar, zoals verlaagde oversteekplaatsen en straathoeken.

Ontmoeten in de openbare ruimte

Ontmoetingsplekken bieden letterlijk gelegenheid te ontmoeten en te verblijven. Zij kunnen verschillend van karakter zijn: plekken voor ontspanning door rust, ontspanning door vermaak, ontspanning door een gesprek. Niet alles laat zich combineren. Kinderen en jongeren komen graag op de ontmoetingsplekken, die liggen bij maatschappelijke voorzittingen of bij gelegenheden om uit te gaan. Muurtjes en straatmeubilair nodigen uit om te spelen. Daarnaast hebben zij hun eigen ontmoetingsplekken: speelplaatsen, hangplekken en informele plekken. Ontmoetingsplekken zijn autovrij en hebben een vlakke 'vloer' voor evenementen, bijeenkomsten en dorpsfeesten.

Creativiteit in de openbare ruimte

De openbare ruimte biedt ruimte voor beeldende kunst. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt deze wens aan het begin van het

planproces afgewogen. Dit leidt altijd tot een bewuste keuze: waar wel en waar niet, welke soort kunst, hoe toegankelijk?

De openbare ruimte nodigt uit tot creativiteit van een andere orde: tot spelen. In ieder geval voor kinderen, hoewel er ook niets mis is met een Zuid-Franse jeu de boule-baan. Ook hiervoor geldt dat wensen aan het begin van een planproces worden meegenomen. Kwaliteit realiseer je niet als deze aspecten sluitstuk van een inrichtingsproces zijn.

Omgaan met cultuurhistorie

De cultuurhistorisch waardevolle gebieden en elementen zijn benoemd als belangrijkste drager van de identiteit. Hier gaat de gemeente zorgvuldig mee om. Dat wil niet zeggen dat er geen plaats is voor eigentijdse invullingen van de gebouwde omgeving en eigentijdse toevoegingen in de openbare ruimte. Essentieel bij ruimtelijke ingrepen in een kwetsbare omgeving zijn:

- ▶ keuzes maken: voor welke gebruiker richten wij deze ruimte in en onderhouden wij deze? Altijd ruimtes multifunctioneel willen invullen werkt vervlakking in de hand.
- ▶ overdaad schaadt: geen visueel winstbejag met veel verschillende materialen, paaltjes, muurtjes, bebording, kleuren. Enkele accenten in een rustige omgeving geeft een groter effect. Dit accent kan van plaats tot plaats heel verschillend zijn, van een boom tot een waterpartij of een mozaïek in de straat.

Landschap binnen de kernen

Planontwikkeling is een uitgelezen kans de omringende landschappelijke kwaliteiten zoveel mogelijk te integreren en te behouden. De uitdaging is het landschap als het ware de bebouwing in te trekken.

Streekeigen materialen

Streekeigen materialen kunnen een karakteristiek beeld van de openbare ruimte versterken. Denk aan beschoeiingen, bruggen en rieten daken in het natte gebied. De keuze van groen in hagen en bomen is nog meer bepalend voor het beeld evenals wegp profielen en keuze van verharding. Groen en wegen bepalen dit beeld voor tenminste meerdere decennia. Stilstaan bij het materiaalgebruik en zorgvuldig kiezen is daarom noodzakelijk. Gebruik van streekeigen materialen is een uitgangspunt van deze visie. Overigens geldt ook bij de materiaalkeuze dat eigentijdse invullingen of juist afwijkend materiaalgebruik op plekken een gewenst accent kunnen geven. Deze afweging wordt altijd bij het ontwerp gemaakt.

Kleinschaligheid

De kwaliteit en identiteit van het buitengebied hangt af van twee kenmerken:

- ▶ de kleinschalige kernen die ieder hun eigen identiteit hebben en nog niet aan elkaar zijn gegroeid
- ▶ de aanwezigheid van grote, natte natuurgebieden en bosrijke hogere gebieden.

Samen trekken zij toeristen en recreanten aan. Als de gemeente erin slaagt deze twee kwaliteiten in stand te houden kan zij voorkomen dat de kip met de gouden eieren wordt geslacht. Bij ingrepen is behoud van deze kenmerken toetssteen.

Communicatie en participatie

Bewoners hebben een speciale rol bij het inrichten van hun woon- en leefomgeving en bij het onderhouden ervan. Uitgangspunten hierbij zijn:

- ▶ bij planontwikkeling, herstructurering of kleinere ingrepen in de woonomgeving betreft de gemeente de bewoners en eigenaren om te komen tot een programma van eisen. Aan het begin van een proces wordt de rol van de eindgebruikers vastgelegd

- ▶ door voorlichting, wijkschouw en incidentele acties deelt de gemeente de verantwoordelijkheid voor het beheer van de woonomgeving met de bewoners. Gedeelde verantwoordelijkheid betekent naar elkaar luisteren en goede afspraken maken.
- ▶ de gemeente toetst periodiek of (het beeld van) de openbare ruimte voldoet aan het gewenste gebruik. Dit betekent dat de uitvoering van deze visie gestructureerd wordt aangepakt. Monitoring is daar een onderdeel van (zie verder hoofdstuk 4).

Er is een verschil in openbaar gebruik en openbaar eigendom: feitelijk heeft de gemeente beperkte invloed in grote delen van haar grondgebied. Eigenaren zijn Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, (recreatie-)ondernemers, boeren, particulieren. De openbare wegen zijn vaak eigendom van de gemeente en van de provincie. De gemeente functioneert als wegwijzer en als bindmiddel: samenwerken, registreren, stimuleren, investeren. Om samen kwaliteit te realiseren gaat de gemeente altijd in overleg: deze visie is een hulpmiddel om de gewenste kwaliteit te benoemen en een vertrekpunt om deze te bereiken. Daarnaast hanteert de gemeente het instrumentarium dat haar ten dienste staat: bestemmingsplannen, sectoraal beleid, vergunningverlening en handhaving.

Differentiatie in inrichting en beheer en onderhoud

Deze visie gaat uit van differentiatie in inrichting en beheer en onderhoud tussen verschillende gebieden en plekken. Aangewezen plekken in de gemeente vragen een hoge kwaliteit (overigens om uiteenlopende redenen), die eveneens een hoog niveau van beheer en onderhoud vergen (hotspots). Dit zijn in ieder geval:

- ▶ ontmoetingsplekken
- ▶ stadsparken, wallen en andere historische plekken
- ▶ historische centra
- ▶ begraafplaatsen
- ▶ aangewezen entrees en rotondes

Op plekken waar evenementen gehouden worden kan een hoog niveau van onderhoud gewenst zijn, uitgevoerd voorafgaand aan het evenement.

Daarbuiten geldt voor de hele gemeente het hanteren van een niveau van inrichting en beheer en onderhoud, dat als basiskwaliteit is benoemd. Deze visie benoemt de kwaliteit die daarbij gewenst is. Het onderhoudsniveau 'basis' is samengevat: schoon, heel en veilig. De specifieke maatregelen die bij de onderhoudsniveaus horen worden nader uitgewerkt in een volgende stap.

3.3 Historische steden: centra van Steenwijk, Vollenhove, Blokzijl

3.3.1 Wensbeeld

Gebruiker

- ▶ De bezoeker en bewoner voelen zich prettig en veilig in een representatieve omgeving.
- ▶ Er wonen mensen van alle leeftijden in de stad. Ook boven winkels wordt gewoond.
- ▶ De gebruiker leest de historie af uit architectuur, straten en watergangen en inrichting.
- ▶ Bedrijven en winkeliers kunnen rekenen op een toereikende bevoorrading.

Gebruik

- ▶ Het centrum trekt. Steenwijk is een gezellige en uitnodigende winkel- en uitgaansstad. Vollenhove en Blokzijl zijn dit op kleinere schaal, met een ander voorzieningenniveau.
- ▶ Alle voorzieningen zijn aanwezig: werken, wonen, winkels, vrije tijdsbesteding.
- ▶ Het centrum is bereikbaar voor fiets, auto en openbaar vervoer. Het centrum van Steenwijk is autoluw. Er zijn goede parkeervoorzieningen aan de rand van het centrum.
- ▶ De openbare ruimte is niet alleen om door heen te gaan: je kunt er ook verblijven. Het centrum heeft één of meerdere ontmoetingsplekken voor iedereen.
- ▶ De stadsvloer is er ook voor evenementen en markten.

Samenhang

- ▶ De inrichting van de openbare ruimte straalt door het hele centrum eenheid uit. Dit is tevens herkenbaar in de materiaalkeuze
- ▶ Historische kernen hebben van oudsher weinig groen.
- ▶ Beeldbepalende historische structuren worden hersteld en zichtbaar gemaakt. Waar mogelijk en passend wordt groen toegevoegd.
- ▶ Groen begeleidt de overgang van centrum naar woonwijken.
- ▶ De beleving van het water versterken; water meer zichtbaar en zo mogelijk toegankelijk maken.
- ▶ Verbinding maken tussen stedelijke centra en het omringende landschap en natuurgebieden; water vormt deze verbinding bij uitstek.

Aandachtspunten

- ▶ Binnensteden, entrees en de hoofdontsluiting zijn de visitekaartjes van de steden. Hier is het kwaliteitsniveau hoog. Dit betekent ook voor alle gebruikers helderheid en eenduidigheid in het profiel. Het assortiment materialen is beperkt; veel verschillende materialen levert een rommelig beeld en past zeker niet in de historische traditie.
- ▶ Stadsparken Rams Woerthe en Old Ruitenborgh zijn ontmoetingsplekken.
- ▶ Blokzijl en Vollenhove zijn beschermde stadsgezichten.
- ▶ (Sfeer)verlichting past in het karakter van het historische centrum. Bijzondere gebouwen en objecten kunnen zijn 'aangelicht'.
- ▶ In het centrum zijn voorzieningen om fietsen te stallen.
- ▶ In uitgaanscentra en toeristische gebieden zijn openbare toiletten.

3.3.2 Uitgangspunten

Ontwerp en inrichting

Karakter

- ▶ De hoge cultuurhistorische waarden bepalen de identiteit van de steden. Dit wordt benadrukt door inrichtingsmaatregelen aansluitend aan identiteit en door onderhoud (hoge kwaliteit). Inrichtingsmaatregelen vergen specifieke materiaalkeuze van verharding en meubilair, hoogwaardige duurzame materialen (gebakken materiaal en natuursteen) zijn bepalend voor de uitstraling.
- ▶ Bij nieuwe ontwikkelingen zijn de gevelwanden afgestemd op de omringende historische architectuur (verticale en horizontale geleiding van de gevel, aanwezigheid van een dak, passende materiaalkeuze) en voldoende gedetailleerd.
- ▶ Voor beschermde stadsgezichten gelden specifieke eisen waaronder oriëntatie, situering van voorgevels, traditionele kleuren en materialen
- ▶ Waar nodig (historische structuren) beeldbepalend groen toevoegen. Boomsort en groeirimte (boven- en ondergronds) afstemmen op de dynamiek van de plek: mogelijk levensduur minimaal 40 jaar. Bij groot onderhoud ruimte creëren.
- ▶ Historische waterstructuren versterken, waterkwaliteit is leidend.
- ▶ Ontmoetingsplekken liggen centraal, in het zicht, zijn goed bereikbaar en sociaal veilig (geen restruimtes). Op ontmoetingsplekken is extra aandacht voor verlichting (sfeer), straatmeubilair, groen en beeldende kunst.

Veiligheid

- ▶ De openbare verlichting zorgt voor veiligheid, sfeer en markeert punten.
- ▶ Verlichting van etalages draagt bij aan sfeer en veiligheid. Gebruik van rolluiken vermijden.

Bereikbaarheid

- ▶ Er zijn goede parkeervoorzieningen aan de rand van het centrum. Dit betekent dat de route van de parkeervoorziening naar het centrum aantrekkelijk, veilig, kort, comfortabel, goed gemarkeerd, groen en verlicht is. De parkeervoorzieningen zelf zijn goed vormgegeven, auto's zijn zo mogelijk uit het zicht.
- ▶ In het centrum zelf zijn parkeervoorzieningen voor mindervaliden.
- ▶ Op aangegeven plaatsen zijn laad- en losmogelijkheden.
- ▶ Het parkeren conflicteert niet met de ontmoetingsplekken.
- ▶ De haltes van het openbaar vervoer liggen aan de rand van het centrum. De route naar het centrum is eveneens aantrekkelijk, veilig, kort, comfortabel, goed gemarkeerd, groen en verlicht.
- ▶ De centra kennen toeristische bewegwijzering (evenals in Oldemarkt). In Vollenhove is bovendien een (wandel)route aangegeven in de verharding.
- ▶ Fietsenstallingen passen bij het karakter van het historisch centrum (zo mogelijk uit het zicht).

Beheer en onderhoud

- ▶ Beheer en onderhoud zijn gericht op representativiteit. Het onderhoud in de historische kern van de steden heeft het kwaliteitsniveau 'hoog'. Dit betreft zowel de dagelijkse verzorging als de technische staat van onderhoud.
- ▶ Het aanwezige groen in de historische kernen behouden en waar nodig versterken.
- ▶ Onderhoud van water versterken. Eis is helder, schoon, bereikbaar en veilig.
- ▶ Ontmoetingsplekken hebben bij uitstek een hoog niveau van onderhoud.
- ▶ Stadsparken en water hebben een hoog niveau van onderhoud.
- ▶ Responstijden voor herstel van schades aan de openbare ruimte zijn vastgelegd.
- ▶ Handhaving van reclamebeleid en uitstallingenbeleid.

Materiaal

- ▶ Het centrum heeft een eenduidig beeld in inrichting en materiaalgebruik. De overgang van het winkelcentrum naar overige (centrum)gebieden is gemarkeerd.
- ▶ Accentueer het gebruik van de openbare ruimte in de verharding en in het groen. Een andere functie kan leiden tot een andere materiaalkeuze en een andere kwaliteit. Afwijkend materiaalgebruik kan een ontmoetingsplek een eigen karakter geven.
- ▶ De verharding en het straatmeubilair zijn afgestemd op mindervaliden en visueel gehandicapten.
- ▶ Er is eenheid in luifels en reclame. Reclame-uitingen en kleurgebruik zijn ondergeschikt aan de gevel (Reclamebeleid).
- ▶ Nutsvoorzieningen zijn geïntegreerd in het straatmeubilair of liggen ondergronds in aangewezen tracés.
- ▶ Afvalinzameling is uit het zicht: in de grond of 'achterom'.
- ▶ Bij groot onderhoud, renovatie en nieuwe aanleg bezien of de ondergrondse infrastructuur geconcentreerd moet worden in aangewezen stroken of goten.

3.4 Kernen en buurtschappen

3.4.1 Wensbeeld

Gebruiker

- ▶ De bewoner weet zich onmiddellijk thuis: zijn kern heeft een sterk, eigen gezicht.
- ▶ Lokale ondernemers (kleinschalige bedrijven, landbouw, visserij, rietleef en toerisme) kunnen hun bedrijf uitvoeren.
- ▶ Toeristen komen er graag omdat iedere kern iets (verschillends) te bieden heeft.
- ▶ De gebruiker leest de historie af aan de bebouwing, het stratenpatroon, het groen, de watergangen en de inrichting van de openbare ruimte.
- ▶ Bewoners kunnen een woning vinden die past bij hun fase van de wooncarrière.

Gebruik

- ▶ Kleine kernen bedienen primair de eigen bewoners en de eigen bedrijvigheid.
- ▶ Uitbreiding van de bebouwing gebeurt in een maat en schaal die aansluit bij het karakter van de kern. De uitbreiding versterkt het streekeigen karakter.
- ▶ Alle leeftijden moet kunnen blijven wonen in een kern.
- ▶ Vanwege hun schaal en ontstaansgeschiedenis is er sprake van zorgvuldig, gecombineerd ruimtegebruik en hergebruik. Kansrijk is geclusterd wonen op voormalige erven of op voormalige bedrijfslocaties. Dit geldt ook voor herhuisvesting van bedrijven.
- ▶ Elke kern heeft één of meerdere ontmoetingsplekken.
- ▶ De infrastructuur kent een hiërarchie die aansluit op het gebruik. Het type verkeer waarvoor de weg is bedoeld, bepaalt de inrichting. De geleiding van de gebruiker is als vanzelf.
- ▶ Er zijn voldoende parkeervoorzieningen op de juiste plekken.
- ▶ Ook water maakt deel uit van de infrastructuur.

Samenhang

- ▶ Alle kernen hebben hun eigen karakter; er is sprake van grote onderlinge verschillen.
- ▶ De kernen zijn niet aan elkaar gegroeid: kleinschaligheid is een onderdeel van de streekeigenheid.
- ▶ De openbare ruimte is doordacht en straalt zorgvuldigheid uit, goed geplaatste details en accenten, met een maat en schaal die past bij de kern. Het gaat niet om visueel winstbejag, maar zorgvuldig gekozen materiaal, stoepen, muren, palen e.d.
- ▶ De landschappelijke onderlegger is de basis voor de streekeigen identiteit. Het openbaar groen en de wegprofielen in de kernen zijn met deze onderlegger in overeenstemming. Dit geldt voor de kern en voor de overgang van de kern naar het landelijk gebied. Het landelijk gebied wordt als het ware de kern ingetrokken

- ▶ Bij lintbebouwing, in de overgang tussen de bebouwde kern en het buitengebied, blijven de open ruimtes tussen de bebouwing gehandhaafd. Doorzichten naar het omringende landschap bepalen mede het beeld.
- ▶ Bebouwing, tuinen en erven bepalen sterk het karakter van de kern. Het gaat om beschermen van beeldbepalend groen, stimuleren van streekeigen bebouwing en realiseren van streekeigen erfbeplanting.
- ▶ Ontmoetingsplekken sluiten uit oogpunt van sociale infrastructuur, efficiency en ruimtegebruik aan bij bestaande voorzieningen zoals scholen, dorpshuizen, dienstencentra en dorpsparkjes.
- ▶ Waterberging past in de hoofdstructuren.
- ▶ Centra, winkel- en uitgaansgebieden zijn verlicht.
- ▶ Bewegwijzering is éénvoudig.
- ▶ De uitloop vanuit de kernen naar het buitengebied volgt historische patronen.

Aandachtspunten

- ▶ Giethoorn en Dwarsgracht zijn beschermde dorpsgezichten.
- ▶ Oldemarkt heeft als derde kern van de gemeente een aantal groeidoelstellingen waarmee ontwikkelingen in de openbare ruimte gepaard gaan.
- ▶ In uitgaanscentra en toeristische gebieden zijn openbare toiletten (zeker in kernen bij watersportgebieden).

3.4.2. Uitgangspunten

Ontwerp en inrichting

Karakter

- ▶ Kleine kernen worden gekenmerkt door een 'natuurlijke' kavelgrootte en open plekken. Als er sprake is van nieuwbouw vindt een afweging plaats tussen het handhaven van open plekken of het inbreiden op deze plekken. De bouw sluit aan bij de 'natuurlijke' kavelgrootte en de bestaande rooilijnen.
- ▶ Voor beschermde stads- en dorpsgezichten gelden specifieke eisen waaronder oriëntatie, situering van voorgevels, traditionele kleuren en materialen.
- ▶ De (hoofd)entrees van kernen zijn gemarkeerd en hoogwaardig ingericht, met uitzondering van lintbebouwing.
- ▶ Ontmoetingsplekken liggen centraal, in het zicht, zijn goed bereikbaar en sociaal veilig (geen restruïmes). Op ontmoetingsplekken is extra aandacht voor verlichting (sfeer), straatmeubilair, groen en beeldende kunst.

- ▶ Accentueer het gebruik van de openbare ruimte in de verharding en in het groen. Een andere functie kan leiden tot een andere materiaalkeuze en een andere kwaliteit.
- ▶ Uitlooptmogelijkheden volgen historische patronen. Oude wegen en structuren worden in ere hersteld.
- ▶ De kernen en buurtschappen zijn ingericht met streekeigen beplanting. Plaatselijk is er sprake van variatie om het eigen karakter te benadrukken. Algemeen uitgangspunt is: natuurlijk groen voor de randen en de verbindingen, cultureel groen voor detailstructuren en buurtgroen.
- ▶ Historische waterstructuren versterken en herkenbaar maken.

Veiligheid

- ▶ De inrichting van de openbare ruimte is afgestemd op de veiligheid van alle gebruikers. In de infrastructuur vraagt dit om meer dan een 30-km zonerings: inrichtingsmaatregelen en handhaving zijn noodzakelijk.
- ▶ Verbindingen van en naar de wijken zijn overzichtelijk, groen, en verlicht.
- ▶ De openbare verlichting zorgt voor veiligheid, sfeer en markeert punten. Entrees, centra, woonstraten zijn verlicht evenals utilitaire fiets- en voetpaden. Bijzondere gebouwen en objecten kunnen worden 'aangelicht'.
- ▶ Waterberging is in voldoende mate aanwezig en veilig aangelegd. Tijdelijke wateroverlast op verharde oppervlakten en groene voorzieningen kan noodzakelijk zijn om voldoende bergingscapaciteit te realiseren.

Bereikbaarheid

- ▶ De hiërarchie van het verkeersstelsel is vastgelegd in profielen, boom- en ander groengebruik, materiaal- en kleurkeuze, ter wille van comfort, duidelijkheid en vlotte verplaatsing.
- ▶ Bij de (her)inrichting van 30-km zones en 50-km wegen wordt de snelheid bij voorkeur beperkt door aanpassing van de wegbreedte, materiaal en kleurgebruik, niet door drempels of bebording.
- ▶ Waar nodig en mogelijk zijn parkeervoorzieningen. Parkeren is noodzakelijk en ondergeschikt aan de functie van het gebied. Bij aanleg van nieuwe voorzieningen maatregelen kiezen die de auto minder dominant in het beeld laat staan.
- ▶ De weg heeft een profiel dat specifiek is voor de toegekende functie en snelheid. In gebieden waarin de relatie met het landschap zichtbaar is, is in het profiel van de weg de landschappelijke onderlegger herkenbaar.

- ▶ Verkeersgeleidende maatregelen tot een minimum reduceren (met inachtneming van wettelijke bepalingen).
- ▶ De natte infrastructuur is afgestemd op het gewenste gebruik: inrichting en onderhoud op vastgestelde waterkwaliteit (norm waterschap), normstelling voor vasthouden, bergen, afvoeren, veiligheid, bevaarbaarheid, ecologische verbindingzone.

Materiaalgebruik

- ▶ De wegen zijn ingericht met duurzaam materiaal (klinkers (gebakken, beton), streekeigen- en natuurlijke materialen).
- ▶ Straatmeubilair is duurzaam en zo veel mogelijk passend in de omgeving. Vanuit beheeroverwegingen is er keuze uit 3 à 4 typen, verschil maken tussen het natte gebied, het droge gebied, de (historische) centra en de wijken.
- ▶ Speelvoorzieningen staan op logische plekken (bv. dorps-huizen, schoolpleinen, parkjes). Veiligheid (wettelijke veiligheidseisen) en onderhoud staan centraal. Kleurgebruik past bij de plek (bv. opgaan in omgeving aan de randen van de kern, mogelijk fellere kleuren in bebouwd gebied).

- ▶ Voor de verwijzing naar recreatieve voorzieningen, horeca, campings e.d. zijn voorgeschreven borden, eenduidig in formaat en kleur (blauw/witte bordjes)
- ▶ De verharding en straatmeubilair zijn afgestemd op minder-validen en visueel gehandicapten.
- ▶ Oevers zijn zoveel mogelijk natuurlijk afgewerkt, waar nodig zijn houten beschoeiingen toegepast.
- ▶ Nutsvoorzieningen zijn doordacht geplaatst, bij voorkeur geïntegreerd in straatmeubilair of liggen ondergronds in aangewezen tracés.
- ▶ Bij groot onderhoud, renovatie en nieuwe aanleg bezien of de ondergrondse infrastructuur geconcentreerd moet worden in aangewezen stroken.

Beheer en onderhoud

- ▶ Het onderhoudsniveau van de kernen is 'basis'.
- ▶ Het onderhoudsniveau van centra, ontmoetingsplekken, begraafplaatsen en entrees is 'hoog' evenals intensief gebruikte toeristische voorzieningen.
- ▶ Het onderhoudsniveau van sportvelden is 'basis'.
- ▶ De wegen zijn goed onderhouden en veilig, zeker ook voor fietsers (schoolgaande kinderen).
- ▶ De bermen worden passend onderhouden. In de kern is intensief maai-beheer (wekelijks maaien in het groeiseizoen), op aangewezen plaatsen extensief maai-beheer (2 keer per jaar maaien en afvoeren).
- ▶ Picknickplaatsen en dergelijke toeristische voorzieningen zijn goed onderhouden en zien er netjes en uitnodigend uit.
- ▶ Het beheer van oevers, waterpartijen en waterlopen is gericht op de functies die daaraan zijn toegekend, op veiligheid, én op het vergroten van de beleving.
- ▶ Responstijden voor herstel van schades aan de openbare ruimte zijn vastgelegd.

3.5 Woonwijken

3.5.1 Wensbeeld

Gebruiker

- ▶ De bewoner voelt zich op z'n gemak in de wijk: hij is er thuis, vindt er ruimte om te leven en weet zich veilig.
- ▶ Er wonen mensen van alle leeftijden in de wijk. Zij kunnen een woning vinden die past bij hun fase van de wooncarrière.
- ▶ De gebruiker kan zijn woning en voorzieningen in de wijk goed bereiken.

Gebruik

- ▶ De wijken hebben de primaire functie wonen en verblijven. Waar dit geen hinder met zich meebrengt is ruimte voor bedrijvigheid/dienstverlening.
- ▶ Grote wijken hebben een gevarieerd woningbestand, waardoor iedere leeftijdscategorie in de wijk terecht kan.

- ▶ De wijk is toegankelijk voor alle verkeerssoorten. Het verkeer in de woonwijk past zich aan aan de bewoner.
- ▶ Groen en water zijn voor alle functies die daaraan zijn toegekend in voldoende mate aanwezig.
- ▶ Er is ruimte om te spelen.
- ▶ Iedere woonwijk heeft één of meer ontmoetingsplekken.

Samenhang

- ▶ De structuur van de woonwijken (verkeering, ontsluiting, groot groen en water) blijft gehandhaafd tot het moment dat herstructurering aan de orde is. Dan wordt er een integraal plan voor de hele wijk ontwikkeld. Noodzakelijke tussentijdse ingrepen passen in een vastgesteld eindbeeld van de wijk.
- ▶ Alle openbare ruimte is benut en straalt zorgvuldig ontwerp uit. Deze zorgvuldigheid is af te lezen uit de diversiteit, detaillering, het materiaal- en kleurgebruik
- ▶ Parkeren in de wijk is zoveel mogelijk 'op maat', volgens passende normen. In oudere wijken gaat verruiming van de parkeermogelijkheden niet ten koste van openbaar groen en spelen.
- ▶ De aanwezigheid van het water draagt bij aan het duurzaamheidsprincipe van vasthouden, bergen, afvoeren.
- ▶ Het ontwerp en het eindbeeld van het groen verschilt per wijk. Dit is vastgelegd in beeldkwaliteitsplannen, inrichtingsplannen en beheerplannen. Deze blijven gehandhaafd en worden waar nodig herzien bij herstructurering of groot onderhoud.
- ▶ De overgangen tussen het particuliere en het openbare domein harmoniëren met de omgeving. Deze overgangen stralen duurzaamheid en zorgvuldig ontwerp uit.
- ▶ In de wijken zijn de kenmerken van het oorspronkelijke landschap zichtbaar.
- ▶ Het buitengebied is voor langzaam verkeer direct toegankelijk vanuit de wijk.
- ▶ Ontsluitingswegen, woonstraten en verbindingen voor langzaam verkeer naar de centra zijn verlicht.

Aandachtspunten

- ▶ Parkeren is mogelijk direct bij voorzieningen.
- ▶ Er is een wandelroute in de wijk.
- ▶ Er is een hondenroute, niet zijnde de wandelroute.

3.5.2. Uitgangspunten

Ontwerp en inrichting

Karakter

- ▶ De woonwijk is ingericht voor wonen door alle leeftijden. Dit betekent een (vast) pakket inrichtingsmaatregelen gericht op goede toegankelijkheid en fysieke bereikbaarheid: op- en afgangen trottoirs, voldoende bankjes (rustmomenten) voor ouderen, ontmoetingsplekken, speelvoorzieningen, trapveldjes e.d.
- ▶ Ruimte om te leven is méér dan oppervlakte alleen. Dit komt ook tot uitdrukking in de zorgvuldigheid van het ontwerp. Ruimte om te leven is vooraf per (deel van de) wijk bepaald en geconcretiseerd in kengetallen: dichtheden, woningtypen, profielen, voorzieningen, groen en water.
- ▶ Aanbod voor alle leeftijdscategorieën in de wijk is toetssteen aan aanpassingen aan het bestaande woningbestand aan de orde zijn.
- ▶ Niet gebruikte, onveilige, slecht functionerende en 'verrommelde' groene en grijze ruimtes worden opnieuw ontworpen en ingericht.
- ▶ Ontmoetingsplekken hebben de juiste locatie, zijn bereikbaar, toegankelijk, uitnodigend ingericht met meubilair, goed onderhouden en sociaal veilig.
- ▶ Groen in de wijken blijft gehandhaafd en wordt waar nodig versterkt. Het groen is helder gestructureerd en functioneel (Beleidsnota Groen). Nieuwe ontwerpen gaan uit van streekeigen beplanting, zeker waar de aansluiting met het omliggende landschap kan worden gezocht. Plaatselijk kan voor afwijkend materiaal worden gekozen om accenten aan te brengen. Algemeen uitgangspunt is: natuurlijk groen voor de randen en de verbindingen, cultureel groen voor detailstructuren en buurtgroen.
- ▶ De inrichting van water concentreert zich primair op glooiende oevers en natuurlijke begroeiing. Plaatselijk kunnen beschoevingen noodzakelijk zijn. Er zijn voldoende uitreepplaatsen (voor mens en dier).
- ▶ Kinderen vinden ruimte om informeel te spelen. Een deel van het groen en water is hierop ingericht.

Veiligheid

- ▶ Sociale veiligheid is uitgangspunt voor nieuw ontwerp, herontwerp en beheer.
- ▶ Vermijd zij- en achterkant situaties vanuit het oogpunt van sociale veiligheid en onderhoud, deze verliezen snel kwaliteit.
- ▶ In nieuwe situaties wordt het openbaar gebruik van achterpaden zoveel mogelijk vermeden. In bestaande situaties overlegt de gemeente met bewoners en eigenaren over eigendom en beheer, waaronder verlichting. Zo mogelijk wordt het gemeentelijk eigendom overgedragen.
- ▶ Groen en water zijn toegankelijk en veilig.
- ▶ Waterstructuren handhaven en waar mogelijk of noodzakelijk uitbreiden. Tijdelijke wateroverlast op verharde oppervlakten en groene voorzieningen kan noodzakelijk zijn om voldoende bergingscapaciteit te realiseren.

Bereikbaarheid

- ▶ De entree en hoofdontsluiting van de woonwijk kent gescheiden verkeersstromen als de intensiteit van het verkeer dit noodzakelijk maakt (grotere wijken). De overige wegen zijn gemengd, woonwijken zijn als 30-km gebieden ingericht.
- ▶ De hiërarchie van het verkeersstelsel is vastgelegd in profielen, boom- en ander groengebruik, materialen en kleurkeuze, ter wille van comfort, duidelijkheid en vlotte verplaatsing.
- ▶ Ontsluitingswegen hebben een duidelijke groenstructuur.
- ▶ Verbindingen van en naar de wijken zijn overzichtelijk, groen, en verlicht.
- ▶ Bij groot onderhoud bezien of het profiel van de wegen aanpassing behoeft. Zo mogelijk een groene (hoofd)structuur aanbrengen of versterken. Als hiervoor geen ruimte is enkele bomen als groene accenten plaatsen. Uitgangspunt is te allen tijde dat standplaats en groei-ruimte voldoende moeten zijn.
- ▶ Parkeren is in het straatbeeld aanwezig. Waar mogelijk is de auto uit het zicht door beplanting of parkeren aan de achterkant van de woningen.

- ▶ Parkeervoorzieningen in de wijken vergen de komende jaren creativiteit (zo mogelijk in overleg met bewoners). In nieuwe wijken passende normen hanteren. Oudere wijken zijn ingericht met oudere parkeernormen die meestal niet meer voldoen: parkeervoorzieningen zijn direct afhankelijk van de beschikbare ruimte. Zoek naar de juiste mogelijkheden i.p.v. wild parkeren toe te staan. Er zijn wijken met 'resthoeken', tuinhoeken, die nauwelijks worden gebruikt. Deze gebruiken voor parkeervoorzieningen. Bij herstructurering ruimte creëren.

Materiaalgebruik

- ▶ Straatmeubilair vergt onderhoud. Op plekken waar het vanuit de functie nodig is, is straatmeubilair aanwezig (denk aan banken op ontmoetingsplekken, rustplekken). Dit wordt doordacht geplaatst. Waar straatmeubilair niet functioneel is dit ook niet plaatsen.
- ▶ Speelvoorzieningen staan op logische plekken. Veiligheid (wettelijke veiligheidseisen) en onderhoud staan centraal. Materiaal en kleurgebruik past bij de plek.
- ▶ De overgangen van de wijk naar het buitengebied zijn natuurlijk vormgegeven, paden zijn uitgevoerd in halfverharding, geen verlichting.
- ▶ Overgangen tussen het publieke en het private domein zijn groen in een groene omgeving en steng in een stenige omgeving. Bijzondere aandacht gaat uit naar de zijanten van de percelen (ontwerp, eigendom, materiaal, handhaving). Walbeschoeiing bij voorkeur aanleggen bij bouwrijp maken en later overdragen aan eigenaren.
- ▶ Beschoeiingen zijn van duurzaam materiaal.
- ▶ Plaatsen voor het opstellen van afvalcontainers zijn aangegeven. Waar mogelijk worden ondergrondse containers toegepast.

Beheer en onderhoud

- ▶ De wijken hebben als algemeen onderhoudsniveau kwaliteit 'basis'.
- ▶ Representatieve plekken in de wijk worden onderhouden op kwaliteitsniveau 'hoog': entrees, centra, ontmoetingsplekken. Straatmeubilair is goed onderhouden.
- ▶ De bestaande wijkshow wordt aangevuld met een kinder/jeugd wijkshow. Dit is eventueel te combineren met natuur- en milieueducatie.
- ▶ Differentiatie tussen de verschillende wijken of delen van de wijk in beheer en onderhoud van de openbare ruimte is tijdelijk acceptabel (gefaseerde aanpak, bijvoorbeeld bij herstructurering of groot onderhoud). Het is noodzakelijk dat hierover communicatie met de bewoners plaatsvindt.
- ▶ Bermen en grasvelden kennen een intensief maai-beheer (wekelijks maaien in het groeiseizoen). Op aangewezen plekken is het mairegime extensief (maaien en afvoeren).
- ▶ Het beheer van oevers, waterpartijen en waterlopen is gericht op de functies die daaraan zijn toegekend, op veiligheid, én op het vergroten van de beleving

- ▶ Handhaving is nodig bij illegaal in gebruik nemen van openbaar groen en parkeervoorzieningen.
- ▶ Afstoten van openbaar groen is alleen mogelijk als dit de beoogde functies en het beeld van het groen niet noemenswaardig aantast.
- ▶ Responstijden voor herstel van schade aan de openbare ruimte zijn vastgelegd.

3.6 Bedrijventerreinen

3.6.1 Wensbeeld

Gebruiker

- ▶ Ondernemers, werknemers, klanten en transporteurs herkennen de bedrijventerreinen: bereikbaar, overzichtelijk, functioneel en veilig.
- ▶ Parkmanagement leidt ertoe dat gebruikers een gedeelde verantwoordelijkheid voelen voor de kwaliteit van het terrein.

Gebruik

- ▶ De primaire functie is werken. Andere functies versterken het werken.
- ▶ Op aangewezen terreinen is de combinatie wonen-werken mogelijk. Hier zijn de kwaliteitseisen aan de inrichting hoger, met name voor verkeersveiligheid en groen.
- ▶ Bedrijventerreinen zijn gedifferentieerd en gezoneerd. De zonering wordt bepaald door de gewenste beeldkwaliteit en de milieubelasting.
- ▶ Maatvoering en onderlinge verhoudingen zijn evenwichtig en duidelijk in het hele bedrijventerrein of per deelgebied (hoogte-breedte-sstraatbeeld).
- ▶ Het bedrijventerrein is toegankelijk voor alle soorten verkeer. Waar nodig zorgt scheiding van verkeerssoorten voor veiligheid op wegen met hoge intensiteiten.

Samenhang

- ▶ De randen en de entrees van de terreinen vormen het visitekaartje. Ze kenmerken zich door goed ontworpen ruimte (openbaar en niet-openbaar) én goed ontworpen bedrijfsgebouwen.
- ▶ De overgangen van bedrijventerrein naar de woonwijk of naar het buitengebied is in principe harmonieus en ingepast in het landschap. Op plaatsen die dat toelaten kan sprake zijn van een harde overgang.
- ▶ De openbare ruimte heeft forse structuren. Groen markeert deze structuren.
- ▶ Waar mogelijk en/of noodzakelijk maakt water onderdeel uit van deze structuren. De grote verharde oppervlakten vragen extra aandacht als het gaat om de trits vasthouden → bergen → afvoeren.

- ▶ Er is eenheid in verharding, inritten en groenstructuur.
- ▶ Reclame-uitingen passen bij het bedrijfsgebouw.
- ▶ Bedrijventerreinen zijn veilig en verlicht.

Aandachtspunten

- ▶ Op bedrijventerreinen bij de kleine kernen worden extra eisen gesteld aan de bedrijfsgebouwen, de inpassing en inrichting van het bedrijventerrein en de toepassing van streekeigen kenmerken en materialen.

3.6.2 Uitgangspunten

Ontwerp en inrichting

Karakter

- ▶ Aan bedrijfsgebouwen langs de randen en entrees zijn bijzondere ontwerpen gesteld. Aan bedrijfsgebouwen middenin het bedrijfsterrein zijn lagere eisen gesteld.
- ▶ Bedrijventerreinen hebben een groene sfeer bij de entrees en aan de randen.
- ▶ De overgangen tussen het private en het publieke domein zijn zorgvuldig ontworpen. De aandacht gaat uit naar erfafscheidingen, uitritten, groene inrichting en parkeeroplossingen.
- ▶ Nieuwbouw of uitbreidingen passen binnen de groene hoofdstructuur van het bedrijventerreinen en laten deze intact.
- ▶ Ontwerp en inrichting van water past in de robuuste structuur van het bedrijventerrein. Er is ruim voldoende berging op het terrein zelf.
- ▶ De gemeente stimuleert het tot stand komen van parkmanagement.

Veiligheid

- ▶ Bedrijventerreinen zijn verlicht.

Bereikbaarheid

- ▶ Parkeren langs de weg is ongewenst. Parkeren op eigen bedrijfsterrein is niet zichtbaar storend vanuit de openbare ruimte.
- ▶ Laden en lossen kan plaatsvinden op de rijweg met uitzondering van de ontsluitingswegen.

Materiaal

- ▶ De verharding van wegen is duurzaam en afgestemd op het gebruik.
- ▶ Bewegwijzering is robuust, eenduidig en afgestemd op het gebruik van het terrein.
- ▶ Reclame-uitingen zijn overeenkomstig de kleur, sfeer en maat van het bedrijfsgebouw. Deze zijn bevestigd aan de gevel of staan op het eigen terrein van het bedrijf (Reclamebeleid).
- ▶ Kabels en leidingen liggen in gebundelde stroken en goten.

Beheer en onderhoud

- ▶ Bedrijventerreinen kennen onderhoudsniveau 'basis'.
- ▶ Bermen worden maximaal vier keer per jaar gemaaid. Op aangewezen plaatsen is er een hogere of lagere maai-intensiteit.
- ▶ Er is handhaving op het illegaal in gebruik nemen van groenstroken en parkeerplaatsen.
- ▶ Parkmanagement draagt bij aan duurzaamheid.
- ▶ Responstijden voor herstel van schades aan de openbare ruimte zijn vastgelegd.

3.7 Landelijk gebied

3.7.1 Wensbeeld

Gebruiker

- ▶ De gebruikers zijn bewoners, agrariërs, riettelers, natuurbeheerders, recreanten, recreatie-ondernemers en toeristen.
- ▶ De gebruiker ziet de kwaliteit van het landelijk gebied af aan vergezichten, natuurlijke vegetatie en beplanting langs wegen en op erven.
- ▶ De verschillende gebruikers weten als vanzelf hun weg door het gebied te vinden en kunnen zich met hun specifieke voermiddelen comfortabel verplaatsen.
- ▶ De bewoner woont verspreid.
- ▶ De recreant komt voor de kwaliteit van het landelijk gebied en de relaties die het buitengebied heeft met de steden en kernen.
- ▶ De ondernemer kan zijn bedrijf uitoefenen

Gebruik

- ▶ De primaire functies zijn landbouw, natuur, verblijfsrecreatie, toerisme, rietteelt en waterbergijng. Voorts is het uitloopgebied voor bewoners van de kernen.
- ▶ De infrastructuur kent een hiërarchie die aansluit op het gebruik. Het type verkeer waarvoor de weg is bedoeld, bepaalt de inrichting.
- ▶ Er zijn voldoende parkeervoorzieningen op de juiste plekken.
- ▶ Water maakt deel uit van de infrastructuur.
- ▶ Geen uitbreiding van het aantal woningen in het landelijk gebied. Bij lintbebouwing blijven de open ruimtes tussen de bebouwing gehandhaafd. Doorzichten naar het omringende landschap bepalen mede het beeld.
- ▶ Kansrijk is geclusterd wonen op voormalige bedrijfslocaties.

Samenhang

- ▶ De kernen onderling en de verblijfsrecreatie zijn niet aan elkaar gegroeid: kleinschaligheid is een onderdeel van de streekeigenheid.
- ▶ Het buitengebied heeft herkenbare entrees, er zijn geen 'achterdeuren'.
- ▶ De landschapsstructuren en -elementen vertonen samenhang, afgestemd op de landschappelijke onderlegger.
- ▶ De verblijfsrecreatie is ingepast in het landschap.
- ▶ Waterkwaliteit is het leidende principe in het waterbeheer (uitgangspunt waterschap). De waterkwaliteit is hier een afgeleide van; er is geen aanvoer van gebiedsvreemd water. Dit kan beperking van de vaardieptes met zich meebrengen en kan consequenties hebben voor de rietteelt.
- ▶ Oevers zijn natuurlijk. Op aangewezen plaatsen is beschoeiing.
- ▶ De wegen zijn technisch geschikt voor agrarisch verkeer (breedte, draagkracht). De overige inrichting wordt bepaald door een afweging tussen het gebruik door de landbouw, door de recreatie en het landschap.
- ▶ De aangewezen vaarwegen en vaarroutes voldoen aan de daaraan gestelde normen. Er zijn voldoende aanlandingsmogelijkheden die ook vanaf het land bereikbaar zijn.

- ▶ Er is sprake van multifunctioneel gebruik van openbare voorzieningen
- ▶ In het natte buitengebied bepalen rieten daken met hun karakteristieke kapvorm het beeld.
- ▶ De aanleg en versterking van recreatiegebieden buiten de natuurgebieden ontlast deze laatste. Er is sprake van geleiding van de toerist en recreant. Zonering stuurt de verblijfsrecreatie in het buitengebied.
- ▶ Bepaalde verbindingen uit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bieden mogelijkheden voor menging van functies (Steenwijker Aa).
- ▶ De recreatieknooppunten zijn met het (recreatie) openbaar vervoer bereikbaar (in het seizoen). De halteplaatsen zijn van hoge kwaliteit en maken de overstap op verschillende vervoermiddelen gemakkelijk (Toeristische Overstappunt: TOP).
- ▶ De openbare verlichting van wegen, fietspaden, knooppunten en pleisterplaatsen is afgestemd op het gebruik ervan. Terughoudend gebruik van verlichting i.v.m. natuurwaarden.

Aandachtspunten

- ▶ Bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van recreatie en wonen (en nieuwe natuur) in het lage gebied is sprake van menging van functies die een hoog kwaliteitsniveau vergen. Deze gebieden leiden de druk af van de bestaande natuurgebieden. Water is het leidende principe voor ontwerp en inrichting. De groene inrichting is hiermee vervlochten. Wonen en verblijfsrecreatie zijn op hun beurt gekoppeld aan het water. De landschappelijke inpassing ervan voldoet eveneens aan de hoge kwaliteit.
- ▶ Nieuwe ontwikkelingen zijn gekoppeld aan het recreatienetwerk (fiets- en wandelpaden, kanoroutes, vaarwegen, autoroutes)
- ▶ Boerderijen vallen op door hun authentieke singels en erfbeplanting.
- ▶ Het buitengebied is vrij van zwerfvuil.
- ▶ Op druk bezochte plekken zijn openbaar toegankelijke toiletten.

3.7.2. Uitgangspunten

Ontwerp en inrichting

Identiteit

- ▶ De natte infrastructuur is afgestemd op het gewenste gebruik: inrichting en onderhoud op vastgestelde waterkwaliteit. Dit vergt normstelling voor vasthouden, bergen, afvoeren, veiligheid en bevaarbaarheid.
- ▶ De manier waarop (verblijfs)recreatie op gaat in de groene omgeving bepaalt de kwaliteit van het gebied. Realisatie van overgangen in principe op particuliere grond vormgeven volgens het principe 'de veroorzaker betaalt'. In bestaande situaties waar geen sprake is van uitbreiding, in het uiterste geval groene gebieden gebruiken om verblijfsrecreatie te integreren.
- ▶ Om de 'natte' recreatie goed te faciliteren zijn voorzieningen nodig. Dit betreft
  - afmeermogelijkheden
  - trailerhellingen
  - verzamelplaatsen voor afvalwater en vuilnis
  - stroom- en watervoorzieningen e.d.
  - bewegwijzering
  - zonering
  - vaardiepte
  - brugbediening

Voor een groot deel zijn dit voorzieningen die recreatie-ondernemers bieden. De kwaliteit van deze voorzieningen bepaalt het beeld van de openbare ruimte (vanaf de weg én vanaf het water). De gemeente stelt eisen aan die kwaliteit via overleg en vergunningverlening. Elementen die een rol spelen zijn vormgeving, kleur- en materiaalkeuze en aansluiting bij de omgeving.

De gemeente is terughoudend om zelf recreatieve voorzieningen in te richten en te beheren. Betaande gemeentelijke voorzieningen (strandjes, aanlegsteigers, trailerhellingen, picknickplaatsen) voldoen aan de kwaliteitseisen (vormgeving, kleur- en materiaalkeuze, aansluiting bij de omgeving) en zijn goed onderhouden.

- ▶ Inrichtingsaspecten voor de 'droge' recreatie zijn:
  - gescheiden routes (naast reguliere routes, ook recreatie-routes, scheiding van stromen)
  - kampeer- en camperplaatsen
  - middelen moeten in verhouding staan tot de duurzaamheid).
  - transferpunten, park & bike e.d.

- picknickplaatsen, banken (géén prullenbakken) en speelvoorzieningen
- informatievoorzieningen, kaarten, plattegronden
- herkenbare structuur
- ▶ De gemeente ondersteunt initiatieven voor aanleg van structuren en routes, en werkt samen met partners aan de realisering ervan. De gemeente stelt eisen aan de kwaliteit via overleg en vergunningverlening. Elementen die een rol spelen zijn vormgeving, kleur- en materiaalkeuze en aansluiting bij de omgeving.
- ▶ Bij vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie hoort een inrichtingsplan. Dit inrichtingsplan bevat tenminste:
  - de beeldkwaliteit
  - de relatie met de cultuurhistorische en landschappelijke structuur van het gebied
  - gebruik van streekeigen materiaal
  - de groene inrichting en inpassing in het landschap
  - de juiste parkeeroplossingen.
- ▶ Stimuleren van de aanleg van authentieke singels rond boerderijen.

Veiligheid

- ▶ Wegen in het buitengebied zijn niet verlicht, tenzij de verkeersveiligheid dit vereist. Utilitaire fietsverbindingen zijn verlicht. De soort verlichting en armaturen sluiten aan bij het doel.

Bereikbaarheid

- ▶ Aanlandingsmogelijkheden en trailerhellingen zijn goed bereikbaar over water en over land.
- ▶ Ontkoppelen van kwetsbaar water en parkeervoorzieningen. De invoering van Diftar heeft geleid tot het dumpen van huisvuil in het buitengebied en met name in het (kwetsbare) water. Afvalemmers bij pleisterplaatsen leveren meer zwerfvuil op dan zij zelf bevatten.

Materiaalgebruik

- ▶ De normstelling voor verharding en materiaalkeuze voor wegen is nader uit te werken. Puinverhardingen zijn niet toegestaan. Aandacht voor de onverharde of halfverharde wegen in de natuurgebieden. Afweging maken tussen agrarisch belang en natuurfunctie.
- ▶ Op speciale (kwetsbare) plaatsen zijn streekeigen gebouwen gewenst (wolfskap, rieten kap).
- ▶ Inrichting van oevers en beschoeiing: bij woningen beschoeiingen van duurzaam materiaal, waar geen woningen zijn wilgentakken of natuurlijke oevers. De normstelling voor reguliere beschoeiing nader uit te werken (bv. gebruik van tropisch hardhout of alternatieven, zoals Plato-hout).
- ▶ Er zijn voldoende informatievoorzieningen. Bewegwijzering is eenduidig en ondersteunt de groene geleiding langs de wegen. Plattegronden staan op logische plaatsen (bv. bij Toeristische Overstappunten).
- ▶ Voor de objectverwijzing naar recreatieve voorzieningen, horeca, campings e.d. zijn voorgeschreven borden, eenduidig in formaat en kleur (blauw/witte bordjes)
- ▶ Het Nationaal park heeft een eigen bebodingsstijl. Overige verwijzingen in het Nationaal park hier bijvoorbeeld aan koppelen.

Beheer en onderhoud

- ▶ Handhaving intensiveren v.w.b. afvalverbranding.
- ▶ Bermen worden extensief beheerd, gericht op verschraling.
- ▶ De provincie is weg- en waterbeheerder in grote delen van het landelijk gebied. Afstemming en samenwerking is noodzakelijk.
- ▶ Recreatieve voorzieningen als strandjes, steigers en picknickplaatsen zijn goed onderhouden.
- ▶ Verlichting en groen zijn op elkaar afgestemd door juiste plaatsing en onderhoud aan het groen. Er is keuze uit een beperkt aantal verlichtingsarmaturen. De responstijd na schiedmelding bedraagt 5 werkdagen.
- ▶ Afvoermogelijkheden voor zwerfvuil realiseren. Samenwerking tussen weg- en waterbeheerders is noodzakelijk

De visie staat of valt met de uitvoering. Het kan niet bij woorden alleen blijven. Dit hoofdstuk beschrijft hoe de gemeente omgaat met de kwaliteit van de openbare ruimte en hoe zij tegen het geld aankijkt dat met kwaliteit is gemoed. De gemeente wil de visie samen met anderen uitvoeren: de openbare ruimte gaat immers verder dan het gemeentelijk eigendom. De integrale benadering heeft ook gevolgen voor de wijze waarop de eigen organisatie met de openbare ruimte omgaat. De gewenste veranderingen zijn niet in één keer uit te voeren, daarvoor zijn vervolgstappen nodig.

4.1 Altijd van toepassing

De Integrale Visie Openbare Ruimte heeft alleen dan geldigheids-waarde als alle betrokkenen haar consequent gebruiken en toepassen. De gemeente moet als één geheel hetzelfde beeld uitdragen. Dat vraagt dat de visie wordt ingebed in alle relevante planprocessen en reguliere werkzaamheden van de gemeente Steenwijkerland:

- ▶ bestemmingsplannen en bijbehorende beeldkwaliteitsplannen en beheerplannen
- ▶ herstructureringsplannen en plaatselijke aanpak van verrommelde openbare ruimte
- ▶ beheer- en onderhoudsplannen
- ▶ bouwvoorvragen, gronduitgiften en bedrijfsvestigingen
- ▶ beheercontracten, overeenkomsten voor parkmanagement en onderhoudscontracten.

4.2 Goede openbare ruimte organiseren

4.2.1 Externe partners

De gemeente Steenwijkerland initieert een permanent gesprek met de andere beheerders van de openbare ruimte op haar grondgebied:

- ▶ de provincie Overijssel over het wegbeheer en de grote vaanwegen
- ▶ het waterschap Reest en Wieden over het beheer van het overige water en ruimtegebruik
- ▶ de terreinbeherende instanties Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten over multifunctioneel ruimtegebruik
- ▶ de woningbouwcorporaties over het beheer van de wijken.

De visie is uitgangspunt bij alle ontwikkelingen. Op het moment dat er sprake is van nieuwe investeringen en plannen moet de visie kenbaar worden gemaakt in een vroegtijdig stadium. De gemeente gaat dan het gesprek aan met investeerders, ontwikkelaars, architecten en externe ontwerpers over de uitgangspunten die zij hanteert.

4.2.2 Samen verantwoordelijk

De gemeente betreft haar bewoners en ondernemers actief bij het uitvoeren van de visie. Dat doet zij op verschillende manieren:

- ▶ de huidige wijkshoofden richt zich voortaan op het schoon, heel en veilig zijn van de openbare ruimte (IBOR en dagelijks gebruik). De contactambtenaar en de meest betrokken technisch ambtenaren voeren de schouw uit. Zij betrekken de meldingen via de servicelijn bij de voorbereiding van de schouw. Incidenteel neemt een collegelid of een lid van het MT aan de wijkshoofden deel. De frequentie ligt op eens per 2 jaar. Een enkele keer kan deze jaarlijks zijn.
- ▶ de gemeente intensificeert de terugmelding aan bewoners en ondernemers op klachten bij de servicelijn.
- ▶ het college van Burgemeester en wethouders monitort zelf het bereiken van de wensbeelden uit de visie. Het gebruikt hiervoor de collegebezoeken. Tijdens het bezoek stelt het college de uitwerking van de kwaliteitsdoelstellingen aan de orde. De contactambtenaar bereidt deze bezoeken voor samen met de betrokken gemeentelijke afdelingen. De frequentie van deze bezoeken ligt op eens per 3-4 jaar
- ▶ de gemeente nodigt bewoners, ondernemers, woningbouwcorporaties en andere vastgoedbeheerders uit mee te denken over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte om hun eigendommen heen. Dat kan leiden tot nieuwe afspraken over de verdeling van taken in het beheer van bedrijventerreinen (parkmanagement) en (delen van) woonbuurten –wijken. Afspraken worden vastgelegd in overeenkomsten.
- ▶ de gemeente blijft actief en creatief in het organiseren van betrokkenheid van bewoners via acties, waaronder zwerfvuil-dagen, greenteams, e.d.
- ▶ de kwaliteit van de openbare ruimte is een regulier onderdeel van de Omnibus-enquête. Dit is een maatstaf voor de voortgang van de uitvoering van de visie.

4.2.3 Gemeentelijke organisatie

De visie legt de hoofdlijnen van het beleid vast. De gemeenteraad heeft dit beleid vastgesteld op 18 december 2007; het college van B&W neemt de uitvoering op zich. Een groot deel van de uitwerking van de visie behoort tot het reguliere takenpakket van de gemeentelijke organisatie. Als integraal beleid overstijgt de visie het werken van de gemeentelijke afdelingen. Het Management Team van de gemeente is derhalve belast met de uitvoering van de visie. Er is één afdelingshoofd belast met de dagelijkse uitvoering en het beheer van de integrale visie. In de huidige constellatie is dat het hoofd van de afdeling Openbare Werken.

Voorwaarde voor de uitvoering van de visie is de stroomlijning en verdere professionalisering van interne werkprocessen.

Kernbegrippen zijn:

- ▶ goed opdrachtgeverschap
- ▶ projectmatige aanpak
- ▶ borging en toetsing
- ▶ overdracht.

Het MT legt de onderstaande uitgangspunten vast in protocollen en procesbeschrijvingen voor een nieuwe wijze van werken binnen de organisatie:

- ▶ alleen dan ingrepen in de openbare ruimte plegen als die ook inderdaad de beste oplossingen genereert.
- ▶ alleen dan beginnen als de opdracht is gerijpt, nauwkeurig is omschreven (programma van eisen).
- ▶ bij de start van een project of ingreep nadenken over de rol van de eindgebruikers en betrekken van mogelijke samenwerkingspartners.
- ▶ het benoemen van het sectoroverstijgende karakter van de opgave. Dit vraagt om het onderzoeken van de meerwaarde van een integrale opdracht en/of meekoppeling met andere plannen en ingrepen.
- ▶ het benoemen van de relatie tussen het gewenste inrichtingsniveau en het uiteindelijke niveau van beheer en onderhoud.
- ▶ het uitvoeren van een toets op maakbaarheid en beheerbaarheid in het ontwerp stadium. Dit kan alleen als realisatie en beheer in een vroeg stadium bij het ontwerpproces worden betrokken. Uitgangspunt is dat bij ieder ontwerp het beheer is uitgewerkt ('beheerparagraaf').
- ▶ het borgen van overdracht tussen de trekkers van de verschillende fasen (ontwerp, inrichting en beheer). Het gaat om 'verinnerlijking' van de uitgangspunten van de voorgaande fase. Het gewenste eindbeeld van de ingreep of het plan moet voor alle betrokkenen duidelijk zijn.

- ▶ het toetsen van (kleine) ingrepen in de beheerfase aan de uitgangspunten van het oorspronkelijk ontwerp en het bovenliggend beleid.
- ▶ aan (kleine) ingrepen in de beheerfase ligt een opdracht ten grondslag die de noodzaak van de ingreep beoordeelt.

Dit geheel staat of valt met de wil tot samenwerking tussen mensen, met het kiezen voor een interdisciplinaire benadering en met: "Denk voordat je doet en al doende denk dan nog".

4.3 Kwaliteit en geld

Ingrepen gaan zonder meer gepaard met investeringen. Tegenover investeringen staan opbrengsten. Sommige opbrengsten zijn makkelijk meetbaar, andere zijn niet een, twee, drie te kwantificeren. Investerings in kwaliteit kosten soms meer geld, maar lang niet altijd:

- ▶ projectkosten gaan veel verder dan de initiële investeringen. De keuze voor een integrale benadering maakt een afweging mogelijk tussen investeringen en de kosten van beheer, onderhoud op de lange termijn en vervanging. Zo krijgt de beslissers vooraf inzicht in de totale kosten van de kwaliteit.
- ▶ een integraal ontwerp met een compleet programma van eisen en dito uitvoering zijn altijd goedkoper dan 'reparatie' achteraf. Dit vereist nadenken vooraf en go-no go beslispunten op de juiste plek in het proces.
- ▶ een project staat nooit op zich: het is ingebed in zijn omgeving. In een beschouwing van de totale projectkosten dienen de kosten van de aanpassing van die omgeving dan ook te worden meegenomen.
- ▶ soms gaat inderdaad de kost voor de baat uit. Voor de openbare ruimte betekent dit dat hogere initiële investeringen terugverdiend worden door lagere beheerskosten op de langere termijn.
- ▶ in andere gevallen kan met vooraf nadenken, slim ontwerpen en een integrale wijze van werken een hogere kwaliteit worden bereikt zonder grotere investeringen.
- ▶ het meekoppelen van verschillende maatregelen kan juist tot kleinere investeringen leiden: "het geheel kost minder dan de som der delen".
- ▶ de baten van een duurzame kwaliteit komen ook tot uitdrukking in een langere levensduur van de investering: een trendy ontwerp is aan hoge economische slijtage onderhevig.

- ▶ een goede openbare ruimte straalt uit naar het particuliere eigendom: naast de gebruikswaarde en de belevingswaarde stijgt ook de economische waarde van dit eigenom.

Het onderhoudsniveau 'basis' zoals deze visie dat hanteert, is het noodzakelijke en daarmee tevens het minimum voor een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is. Op plaatsen is een hoog onderhoudsniveau aangegeven. De vertaling van deze niveaus naar daadwerkelijk beheer en onderhoud dient nog plaats te vinden.

4.4 Vervolgstappen

4.4.1 Doorwerking in plannen en maatregelen

Voor nieuwe plannen, ingrepen, maatregelen en werkzaamheden vormt de visie het referentiekader en de toetssteen. Lopende projecten worden gecheckt aan het nieuw geformuleerde beleid. Zo mogelijk vinden aanpassingen plaats. De afweging hierbij is dat aanpassingen de voortgang van deze projecten niet frustreren. Projecten en ingrepen waarvan het programma van eisen vóór 31 december 2007 nog niet is opgesteld, moeten voldoen aan de uitgangspunten van de integrale visie.

Alle plannen en projecten én de herstructureringsopgaven en groot onderhoud krijgen een plaats in een nieuw Meerjarenprogramma Kwaliteit van de openbare ruimte. Dit programma maakt zichtbaar waar sprake is van evidente tekorten in kwaliteit en wanneer deze aangepakt gaan worden. Het Meerjarenprogramma (MJP) bepaalt de prioriteit van de werkzaamheden op de korte tot middellange termijn. Monitoring en rapportage over het meerjarenprogramma krijgt een plaats in de reguliere managementrapportages.

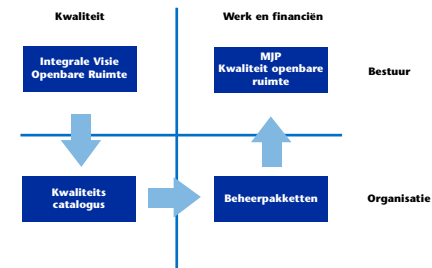
4.4.2 Niveaus van onderhoud

De gewenste onderhoudsniveaus 'basis' en 'hoog' worden uitgewerkt en vastgelegd in de beheerpakketten. Doorwerking van deze visie vindt plaats in een kwaliteitscatalogus. De kwaliteitscatalogus bevat beelden van de onderhoudsniveaus voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte. Uitwerking naar verschillende deelgebieden is een optie. Beheerpakketten en kwaliteitscatalogus zijn interne werkinstrumenten.

Verder wijst de gemeente plekken en gebieden aan waar sprake is van een afwijkend onderhoudsregime zoals het maaibeheer of de entrees met een hoogwaardig inrichtingsniveau. Deze worden op kaart vastgelegd en zijn onderdeel van de kwaliteitscatalogus.

4.4.3 Samenhang tussen beleid en uitvoering

Er is sprake van een logische samenhang tussen de verschillende instrumenten. Het onderstaande schema legt deze samenhang vast.

De beslissingsbevoegdheid voor het hoogste kwaliteitsniveau van de openbare ruimte ligt bij het bestuur. Dit geldt eveneens voor de financiën die beschikbaar zijn: het MJP Kwaliteit voor de openbare ruimte. De gemeentelijke organisatie heeft tot taak de kwaliteitseisen om te zetten in richtlijnen voor het dagelijks werk. Deze visie geeft de uitgangspunten hiervoor, verdere uitwerking voor het beheer en onderhoud vindt plaats in de kwaliteitscatalogus. De beheerpakketten verbinden kwaliteit, plannen en projecten en financiën op de werkvloer. Zij leveren input voor het MJP.

Als instrumenten om de procesgang te bewaken en de uitkomsten daarvan vast te leggen hanteert de gemeente onder meer:

- ▶ monitoring van de visie en MJP
- ▶ jaarplan als schakel tussen het meerjarenplan en de beheerpakketten
- ▶ wijschouw als communicatiemiddel met bewoners en bedrijven.

4.4.4 Eenheid in beleid en uitvoering

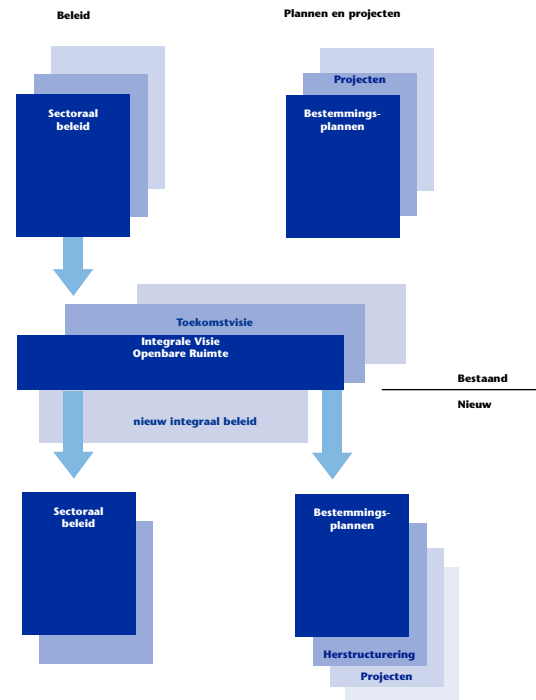
De integrale visie staat niet op zichzelf. De visie is ingebed in het geheel van bestaand beleid en werkt door naar nieuw beleid en nieuwe plannen en projecten. Net zo als de visie integraal naar de openbare ruimte kijkt, integreert de visie het bestaande sectorale beleid. De integrale visie is niet de enige integraal werkende beleidnota. De Toekomstvisie is ook een voorbeeld van een integraal instrument in. Voor nog te ontwikkelen beleid is de visie openbare ruimte een referentiekader. Het maakt daarbij niet uit of dit sectoraal of integraal beleid is. Dit geldt ook voor nieuwe plannen en projecten. Het schema geeft de verhoudingen tussen de verschillende instrumenten weer:

Tijdens het opstellen van de visie is op een aantal beleidsterreinen opgemerkt dat beleid ontbreekt. In deze visie zijn in algemene termen de gewenste beleidsuitgangspunten benoemd. Verdere uitwerking is nodig op de volgende terreinen (niet limitatief):

- ▶ parkeerbeleid in alle facetten: oudere woonwijken en toeristisch parkeren zijn benoemd als knelpunten
- ▶ beleidsplan voor speelvoorzieningen, aandacht voor voorzieningen, toestellen én informeel spelen
- ▶ bescherming van beeldbepalende (particuliere) bomen
- ▶ beleid voor zwerfafval, accent op het buitengebied, realiseren van afvoermogelijkheden, samenwerking met andere beheerders.
- ▶ evenementenbeleid

4.4.5 Evaluatie

Tot slot onderwerpt de gemeente de visie aan een regelmatige evaluatie. De visie is immers niet statisch. De uitgangspunten van het beleid komen iedere 5 jaar voor evaluatie in aanmerking. De wijze van werken wordt na 2 jaar beoordeeld op zijn effectiviteit.

Beleid en Beheer Openbare Ruimte Steenwijkerland

Thema	naam document	inhoud	ingang	status
Afval	Beleid t.a.v. ondergrondse containers			
Algemeen	Toekomstvisie		2006	concept
Beeldkwaliteit	Beeldkwaliteitsplannen Woldmeenthe Steenwijkerdiep Noordermaten fase 3 Bergsteijn Tuk Eeserwold Kornputkwartier De Schans Scheerwolde	Randvoorwaarden en uitgangspunten voor zowel beeldkwaliteit van bebouwing als de openbare ruimte	divers	vastgesteld en concept
Bouwen	Reclamebeleid Welstandsnota	Kwaliteit bebouwing	april 2004	raadsbesluit
Communicatie	Communicatieprotocol Plaatselijk Belang	Samenwerking Plaatselijk Belang en gemeente	mei 2005	B&W besluit
Groen	Beleidsnota Groen Landschapontwikkelingsplan Uitgiftebeleid groenstroken Dorpen in het groen	Kaders groenbeleid voor 20 jaar. Aanzet voor uitwerking. Evaluatie 2011 Analyse en kaders voor landschapontwikkeling. Projectenlijst per deelgebied. Looptijd 10-15 jr. Criteria voor uitgifte openbaar groen Gebruik van streekeigen groen	feb. 2007 feb. 2005 mei 2001 1998	raadsbesluit raadsbesluit raadsbesluit advies
Milieu	Milieujaarprogramma			
Natuur	Beheer en Ontwikkelingsplan Nationaal Park Natura 2000	Europees netwerk van gebieden die zijn aangewezen onder de Vogelrichtlijn en Habitat-richtlijn. (beheerplannen Flora&Fauna)	2008/2009	vaststelling minister
Recreatie&Toerisme	Toeristisch Recreatief Actieplan (TRAP)	Afspraken van gemeente met strategische partners. Wordt uitgewerkt in een jaarlijks actieplan.	sept. 2007	raadsbesluit
Uitvoering	Programma van eisen voor: ▶ civieltechniek ▶ cultuurtechniek ▶ verkeertechniek ▶ verkeerskunde ▶ groen	Randvoorwaarden en uitgangspunten voor ontwerpen en uitvoering van aanpassingen en uitbreidingen in de openbare ruimte	2001/2002 jaarlijkse aanpassing	interne werkspraken
Veiligheid	Beleid openbare verlichting			
Verkeer & parkeren	Verkeerscirculatieplan		2004	
Water	Europese Kaderrichtlijn water Waterbeheerplan 2007-2012 WB 21: Waterbeheer 21 ^e eeuw Wet gemeentelijke watertaken Gemeentelijk Waterplan Rioleringsplan	Beleid Waterschap Reest & Wieden	 2007 2008	 moet nog worden bekrachtigd door Eerste Kamer concept wordt opgesteld
Wonen	Woonvisie		2007	raadsbesluit

De Integrale Visie Openbare Ruimte is opgesteld in nauwe samenwerking met de gemeente Steenwijkerland.

Projectteam

*René Binnenmars
Dick Bussink
Michiel Bonke
Cora van Dijk
Ella Schipper
Auke Tiersma
Chris Teurlinckx*

Bestuurlijk opdrachtgever

Peter van der Terp

Opdrachtgever

Radboud Sinnecker

Het projectteam heeft een interne klankbordgroep en externe partners van de gemeente gevraagd hun visie op de openbare ruimte te geven. De klankbordgroep was breed samengesteld met vertegenwoordigers van alle afdelingen van de gemeente. Zij hebben inbreng geleverd bij de start van het project en hebben het concept van de visie beoordeeld. De projectorganisatie bedankt hen voor hun bijdragen.

Deze dank geldt eveneens voor de samenwerkingspartners die een inbreng hebben geleverd in de visie. Dit zijn:

*Woonconcept, Wetland Wonen en Omnia Wonen
Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
Waterschap Reest en Wieden
KapTop*

De afbeeldingen en foto's zijn afkomstig van:
Gemeente Steenwijkerland, het projectteam en aXis, met uitzondering van foto's op de volgende pagina's:
*pag. 12, 13, 17, 18, 41, Staatsbosbeheer en Philip Friskorn
pag. 14, 30, 31, 42, 43, Toon Lankhorst*

Opdrachtnemer

*aXis strategie beleid management
Zuidlaren
Jaap de Vos/Lies de Klerk*

Vormgeving

*Grafplan Geeuwenbrug
Erik Heythekker*

axis strategie beleid management

Postadres:
Postbus 195
9470 AD Zuidlaren

Bezoekadres:
Middenstraat 1
9471 GC Zuidlaren

T 050 409 02 09
F 050 409 02 16
E info@ruimtevoorbesluit.nl

A X i S

